

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Острозька академія»

Економічний факультет

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему: **«ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В
УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи МФК-61
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та страхування»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Гордєєва Олександра Сергіївна

Керівник – доктор економічних наук, доцент
Дем'янчук Ольга Іванівна

Рецензент – доктор економічних наук, доцент
Антонюк Олена Ростиславівна

"РОБОТА ДОПУЩЕНА ДО ЗАХИСТУ"

Завідувач кафедри фінансів,
обліку і аудиту

_____ (проф., д.е.н. Мамонтова Н.А.)
(підпис)

Протокол № ____ від « ____ » _____ 2020 р.

Острог – 2020
АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра

Тема: «Фінансова спроможність місцевих бюджетів в умовах децентралізації»

Автор: Гордєєва Олександра Сергіївна

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент Дем'янчук Ольга Іванівна
Захищена ".....".....2020 року.

Короткий зміст праці:

У роботі здійснено ознайомлення з теоретичними основами дослідження фінансової спроможності місцевих бюджетів в умовах децентралізації. Розкрито поняття і сутність категорії «фінансова спроможність місцевих бюджетів». Визначено потреби для забезпечення фінансової спроможності бюджетів ОТГ. Сформовано систему оцінки фінансової спроможності місцевих бюджетів. Проведено аналіз основних показників фінансової спроможності бюджету Шишацької ОТГ. Проаналізовано результати впливу реформи децентралізації на фінансову спроможність бюджету Шишацької територіальної громади та оцінено рівень забезпечення фінансової спроможності місцевого бюджету громади. Після проведення аналітичної роботи визначено основні напрями забезпечення фінансової спроможності бюджету Шишацької ОТГ, розглянуто особливості формування місцевої фінансової політики та проаналізовано можливості залучення коштів із вітчизняних та зарубіжних грантових фондів для розвитку ОТГ. Здійснено аналіз можливості врахування зарубіжного досвіду щодо поліпшення фінансової спроможності місцевого бюджету в умовах децентралізації.

The paper acquaints with the theoretical foundations of the study of the financial capacity of local budgets in the context of decentralization. The concept and essence of the concept "financial capacity of local budgets" are revealed. Needs to ensure the financial capacity of OTG budgets have been identified. A system for assessing the financial capacity of local budgets has been formed. The analysis of the main indicators of financial capacity of the budget of Shishatska OTG is carried out. The results of the impact of decentralization reform on the financial capacity of the budget of the Shishak territorial community are analyzed and the level of ensuring the financial capacity of the local community budget is assessed. After the analytical work, the main directions of ensuring the financial capacity of the budget of Shishatska OTG were identified, the peculiarities of local financial policy formation were considered and the possibilities of attracting funds from domestic and foreign grant funds for OTG development were analyzed. An analysis of the possibility of taking into account foreign experience in improving the financial capacity of the local budget in the context of decentralization.

(підпис автора)

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»

Факультет економічний
кафедра фінансів, обліку і аудиту
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри фінансів, обліку і аудиту
проф., д.е.н. Мамонтова Н.А.

“20” січня 2020 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу студентки

Гордєєвої Олександри Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. *Тема роботи:* «Фінансова спроможність місцевих бюджетів в умовах децентралізації»

Затверджено наказом по Академії від «...20...»...грудня.....2019 р. № 501-ст

2. *Термін здачі студентом закінченої роботи:* 07.12.2020 року.....

3. *Вихідні дані до роботи:* наукові праці таких вчених, як І. Верхович, Г. Возняк, В. Глухова, М. Гончаренко, Т. Гургула, О. Дем'янчук, О. Зарубіна, І. Камінська, М. Карлін, О. Кириленко, М. Коваленко, С. Кондратюк, Б. Малиняк, Г. Маркович, В. Письменний, В. Русін та інші. Фінансова звітність селищної ради Шишацької ОТГ.

4. *Перелік завдань, які належить виконати:*

1. Ознайомитись з теоретичними основами дослідження фінансової спроможності місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

1.1 Розкрити поняття і сутність категорії «фінансова спроможність місцевих бюджетів».

1.2 Розглянути головні потреби для забезпечення фінансової спроможності місцевих бюджетів в процесі децентралізації.

1.3 Сформувати систему оцінки фінансової спроможності місцевих бюджетів.

2. Оцінити фінансову спроможність бюджету Шишацької ОТГ.

2.1 Розглянути динаміку показників фінансової спроможності місцевого бюджету.

2.2 Проаналізувати вплив реформи децентралізації на фінансову спроможність бюджету територіальної громади.

2.3 Оцінити рівень забезпечення фінансової спроможності Шишацької ОТГ у процесі реформи децентралізації.

3. Визначити основні напрями забезпечення підвищення фінансової спроможності бюджету Шишацької ОТГ.

3.1 Розглянути особливості формування місцевої фінансової політики як основи підвищення фінансової спроможності бюджету ОТГ.

3.2 Проаналізувати можливості залучення коштів із вітчизняних та зарубіжних грантових фондів для розвитку ОТГ.

3.3 Здійснити аналіз можливості врахування зарубіжного досвіду щодо поліпшення фінансової спроможності місцевого бюджету в умовах децентралізації.

5. *Перелік статистичного, графічного матеріалу:*

таблиці зі статистичною інформацією: Основні показники доходів місцевого бюджету Шишацької селищної об'єднаної територіальної громади за 2015-2019 роки, Основні показники видатків бюджету Шишацької ОТГ за 2016-2019 роки, Обсяги фактичний видатків бюджету Шишацької ОТГ за функціональною класифікацією за 2016-2019 рр., Власні доходи на 1-го мешканця Шишацької ОТГ за 2016 рік - 1 півріччя 2020 року, Рівень дотаційності бюджету Шишацької ОТГ за 2016-2019 рр. та 1 півріччя 2020 року, Капітальні видатки на 1-го мешканця (без субвенцій з державного бюджету) за 2016 -2019 роки, Питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах Шишацької ОТГ, % (без субвенцій) за 2016 рік – перше півріччя 2020 року, Динаміка зміни видатків загального фонду бюджету Шишацької ОТГ на 1-го мешканця протягом 2016-2019 років, Питома вага податків у доходах бюджету Шишацької громади протягом 2016-2019 років, Ставка єдиного податку на території Шишацької ОТГ за 2016-2020 роки, Динаміка зміни показників фінансової стійкості місцевого бюджету Шишацької ОТГ протягом 2016-2019 років;

графічні матеріали: Виконання доходів загального та спеціального фондів бюджету Шишацької ОТГ за 2016-2019 роки, Динаміка зміни власних доходів на одного мешканця Шишацької ОТГ протягом 2016-2019 рр., Динаміка зміни рівня дотаційності бюджету Шишацької ОТГ за 2014 – 2019рр., Динаміка зміни капітальних видатки на 1-го мешканця (без субвенцій з державного бюджету) Шишацької ОТГ протягом 2016 -2019 років, Питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах ОТГ, % (без трансфертів) за 2016-2019 роки.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада	Підпис, дата
--------	------------------------------	--------------

	консультанта	завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	<i>Дем'янчук О.І., доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту, доктор економічних наук</i>	02.03.2020	02.03.2020
Розділ 2	<i>Дем'янчук О.І., доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту, доктор економічних наук</i>	04.05.2020	04.05.2020
Розділ 3	<i>Дем'янчук О.І., доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту, доктор економічних наук</i>	29.05.2020	29.05.2020

7. Дата видачі завдання 15.01.2020

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вивчення літератури	до 03.02.2020	
2.	Розробка змісту (плану)	до 02.03.2020	
3.	Ознайомлення керівника із текстом кваліфікаційної роботи (чорновий варіант):		
3.1	Розділ 1	до 04.05.2020	
3.2	Розділ 2	до 29.05.2020	
3.3	Розділ 3	до 30.09.2020	
4.	Ознайомлення керівника із текстом кваліфікаційної роботи із врахуванням зауважень	до 16.11.2020	
5.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	до 23.11.2020	
6.	Рецензування кваліфікаційної роботи	до 07.12.2020	
7.	Здача кваліфікаційної роботи на кафедрі Реєстрація на Moodle	до 07.12.2020	

Студентка _____ Гордєєва О.С. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Дем'янчук О.І. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	5
1.1. Поняття і сутність категорії «фінансова спроможність місцевих бюджетів».....	5
1.2. Забезпечення фінансової спроможності місцевих бюджетів в процесі децентралізації.....	10
1.3. Система оцінки фінансової спроможності місцевих бюджетів.....	18
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ БЮДЖЕТУ ШИШАЦЬКОЇ ОТГ.....	28
2.1. Динаміка основних показників фінансової спроможності місцевого бюджету.....	28
2.2. Аналіз впливу реформи децентралізації на фінансову спроможність бюджету територіальної громади.....	38
2.3. Забезпечення фінансової спроможності бюджету Шишацької ОТГ у процесі реформи децентралізації.....	47
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ БЮДЖЕТУ ШИШАЦЬКОЇ ОТГ.....	52
3.1. Формування місцевої фінансової політики як основа підвищення фінансової спроможності бюджету ОТГ.....	52
3.2. Можливості залучення коштів із вітчизняних та зарубіжних грантових фондів для розвитку ОТГ.....	58
3.3. Імплементация зарубіжного досвіду щодо поліпшення фінансової спроможності місцевого бюджету в умовах децентралізації.....	67
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

Протягом останніх шести років в Україні відбулися кардинальні зміни у системі формування місцевих бюджетів, а саме – затвердження реформи децентралізації, яка має на меті передачу повноважень та фінансів від державної влади органам місцевого самоврядування, тобто створення об'єднаних територіальних громад.

У період кризового становища української економіки одним з головних питань є ефективність функціонування органів місцевого самоврядування та фінансові показники місцевих бюджетів. Отже, тема дослідження фінансової спроможності місцевих бюджетів є досить актуальною і виходить на перший план.

Метою дослідження є визначення напрямів забезпечення підвищення фінансової спроможності бюджетів об'єднаних територіальних громад, шляхом аналізу впливу реформи децентралізації на фінансову спроможність бюджетів об'єднаної громади.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено основні **завдання**:

- розглянути теоретичної основи дослідження фінансової спроможності місцевих бюджетів в умовах децентралізації;
- ознайомитися з забезпеченням фінансової спроможності місцевих бюджетів;
- визначити систему оцінки фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад;
- дослідити методичні підходи до аналізу фінансової спроможності місцевих бюджетів;
- за результатами аналізу визначити вплив реформи децентралізації на фінансову спроможність Шишацької ОТГ;
- виявити основні втрат бюджету Шишацької ОТГ внаслідок реформи децентралізації;
- проаналізувати зарубіжний досвід щодо покращення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад;

- сформуванати шляхи вдосконалення фінансової спроможності Шишацької ОТГ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що автором розроблено сучасні підходи до вирішення проблем фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах децентралізації, спираючись на нові тенденції розвитку економіки України та використання досвіду зарубіжних країн.

Об'єктом наукового дослідження є фінансова спроможність місцевого бюджету Шишацької ОТГ в умовах децентралізації.

Предметом дослідження є сукупність економічних відносин, які забезпечують фінансову спроможність місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Методи дослідження. У даній науковій роботі використано такі методи дослідження, як метод теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу для визначення та узагальнення об'єкта дослідження, його складових, завдань, інструментів; статистичний аналіз, багатовимірні статистичні методи – аналіз сучасних тенденцій формування фінансової спроможності місцевих бюджетів; проектний метод – для визначення основних напрямків подолання проблем фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

1.1. Поняття і сутність категорії «фінансова спроможність місцевих бюджетів»

Реформа децентралізації мала свій початок у 2014 році, внаслідок чого на сьогоднішній день в Україні функціонують 982 об'єднані територіальні громади (далі – ОТГ). Відбулась передача частини функцій від центральних органів влади до місцевих. Згідно реформи бюджети об'єднаних територіальних громад наділяються додатковими повноваженнями та фінансовими ресурсами, центральні органи влади передають деякі функції місцевим органам. Протягом шести років процесу утворень ОТГ прослідковується позитивна динаміка їх розвитку.

Процес децентралізації має на меті забезпечення спроможності об'єднаних територіальних громад у всіх аспектах, а саме: інституціональному, нормативно-правовому, ресурсному та фінансовому.

Головною причиною проведення реформи децентралізації є надання місцевим органам влади нових повноважень та можливостей самостійного використання фінансових ресурсів громади, для забезпечення фінансової спроможності вирішувати нагальні проблеми та розвивати свій регіон. Саме тому ключовим показником економічного стану регіонів в умовах фіскально-територіальної децентралізації є їх фінансова спроможність.

Оскільки питання ефективності фінансового забезпечення об'єднаних територіальних громад є досить актуальним сьогодні, під час кризового періоду для української економіки, вивченням даної теми займалося багато вітчизняних науковців, наприклад: І. Верхович, Г. Возняк, В. Глухова, М. Гончаренко, Т. Гургула, О. Дем'янчук, О. Зарубіна, І. Камінська, М. Карлін, О. Кириленко, М.

Коваленко, С. Кондратюк, Б. Малиняк, Г. Маркович, В. Письменний, В. Русін та інші.

У науковій літературі є достатня кількість обґрунтування змісту поняття «фінансова спроможність». На думку М. Карліна, фінансова спроможність регіону – це його фінансова здатність задовольняти основні соціально-економічні потреби жителів цього регіону та забезпечувати фінансування загальнодержавних функцій, пропорційно фінансовим можливостям регіону [1]. О. Зарубіна аналогічно пов'язує фінансову спроможність місцевих бюджетів із ефективністю реалізацій функцій органів місцевого самоврядування, трактує фінансову спроможність як результат управлінської діяльності [2].

О. Дем'янчук, акцентує увагу на ключових проблемах фінансової спроможності місцевих бюджетів в умовах децентралізації, а саме: втрата значної частини податкових надходжень до бюджетів ОТГ; низька активність органів самоуправління ОТГ; обмеженість інструментів контролю за використанням бюджетних коштів, тотальна корупція та бюрократія [3]. Г. Маркович стверджує, що в умовах децентралізації ефективність використання коштів місцевих бюджетів (включаючи бюджети ОТГ) залежить саме від місцевих органів влади. Адже питання щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку територій та розподілу бюджетних коштів за напрямами належить сьогодні до їх повноважень, і місцеві органи влади самостійні у прийнятті рішень із цих питань [4].

І. Камінська характеризує категорію фінансової спроможності, як «здатність регіону протистояти дестабілізаторам соціально-економічного розвитку на основі забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів, їх оптимального розподілу та ефективного використання за умови дотримання такої структури джерел фінансування, яка забезпечуватиме стабільний розвиток у коротко- та довгостроковій перспективі» [5]. На думку С. Кондратюк «фінансова спроможність – це категорія, що відображає на певний момент стан фінансовий ресурсів у регіоні, кругообіг капіталу і ресурсну здатність регіону до висхідного економічного розвитку» [6]. М. Коваленко зі співавторами стверджує, що «фінансова спроможність регіону передбачає його здатність забезпечувати гідні умови для

розвитку, яка базується на можливості суб'єктів регіональних відносин спільно формувати і реалізовувати фінансову стратегію забезпечення сталого регіонального розвитку, залучати до цього процесу наявні та потенційні фінансові ресурси регіону в даному періоді для фінансування економічних, соціальних і екологічних програм розвитку, встановлювати максимальні та раціональні напрямки їх розподілу та використання» [7].

І. Сторонянська та А. Пелехатий досліджують питання фінансового забезпечення розвитку територіальних громад (у частині бюджетних відносин) як основу підвищення їх фінансової спроможності. [8] Г. Возняк оперує поняттям фінансової спроможності органів місцевого самоврядування у взаємозв'язку з проблемами формування місцевих бюджетів. [9] Подібний підхід застосовують Л. Рябушка, В. Койло [10], оцінюючи фінансову спроможність місцевих бюджетів регіонів.

Т. Куценко та Я. Сіренко стверджують, що «фінансова спроможність адміністративно-територіального утворення (або муніципального утворення) – це його здатність забезпечувати надходження достатнього обсягу фінансових ресурсів та формування ефективної структури їх джерел, а також їх якісний розподіл та ефективне використання для подолання нестабільності та досягнення стабільності соціально- економічного розвитку утворення у короткостроковій та довгостроковій перспективі» [11]. Л. В. Сухарська під фінансовою спроможністю територіальних громад розуміє їх здатність «залучати, акумулювати і ефективно використовувати фінансові ресурси з різних джерел задля вирішення актуальних питань місцевого значення» [12]. Фінансову спроможність громади С. Сембер, О. Чубарь та К. Машіко трактують у широкому сенсі та обґрунтовують її залежність від цілого спектру фінансових ресурсів і надходжень, що формуються всередині громади і надходять ззовні [13].

Акцентують увагу на потребі достатності фінансових ресурсів задля забезпечення фінансової спроможності, належного рівня послуг на місцевому рівні А. Є. Буряченко та І. О. Філімошкіна [14].

Описані наукові підходи доводять необхідність широкого трактування фінансової спроможності територіальних громад, що враховує як обсяг сформованих фінансових ресурсів та їх достатність, так і оптимальний розподіл та їх ефективне використання.

Паралельно з фінансовою спроможністю досліджуються питання забезпечення фінансовими ресурсами, засади їх формування, класифікації та використання. Проте слід зазначити, що традиційно в більшості публікацій мова йде про фінансові ресурси держави, органів місцевого самоврядування, а також в окремих публікаціях ширше висвітлюється проблематика фінансових ресурсів регіону.

Отже, узагальнюючи погляди вчених щодо характеристики категорії «фінансова спроможність місцевих бюджетів» та враховуючи особливості розвитку об'єднаних територіальних громад як самостійних суб'єктів економічних відносин на локальному рівні, визначимо, що фінансовою спроможністю місцевих бюджетів є їх здатність до ефективного акумулювання та розподілу фінансових ресурсів, створення резервів, повноцінне виконання органами місцевого самоврядування своїх функцій, контроль над використанням бюджетних коштів, фінансова конкурентоспроможність регіону.

Фінансова безпека регіону є складовою її фінансової спроможності, вона, за висновком А. Сухорукова й О. Ладюк, відображає захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної системи, що гарантує спроможність місцевих бюджетів ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси для забезпечення свого соціально-економічного розвитку і обслуговування фінансових зобов'язань [15].

Розглядаючи категорію фінансової спроможності, як систему економічних показників діяльності територіальних громад, можна виділити такі її складові, як:

- бюджетна спроможність;
- фінансова спроможність домогосподарств;
- фінансова спроможність суб'єктів господарювання.

До бюджетної спроможності можна віднести здатність територіальної громади до фінансового забезпечення реалізації основних повноважень органів місцевого самоврядування за допомогою доходів місцевого бюджету [16].

Фінансову спроможність домогосподарств умовно можна пояснити, як здатність домогосподарства забезпечувати в повній мірі усі потреби його членів.

Тоді як, фінансовою спроможністю суб'єктів господарювання можна назвати сталий економічний розвиток та стабільний дохід.

Тобто, фінансово спроможними є ОТГ, які мають достатньо фінансових ресурсів для вирішення органами місцевого самоврядування усіх питань, передбачених законодавством, забезпечувати належний рівень задоволення потреб своїх членів, вирішувати комплекс соціальних та економічних проблем. Водночас, фінансова спроможність місцевих бюджетів залежить від доходів, які акумулюються в бюджеті громади, а також грошовими коштами домогосподарств та суб'єктів господарювання, які існують на території громади.

До основних чинників, які впливають на рівень фінансової спроможності територіальних громад належать:

- здатність органів місцевого самоврядування вирішувати покладені на них завдання;
- особливості історичного, культурного розвитку регіону, її географічних та соціально-економічних зв'язків;
- рівень фінансової забезпеченості;
- особливості трудової міграції населення громади;
- доступність та якість послуг для населення громад.

З кожним днем в економіці світу та, безпосередньо, України відбуваються зміни, які несуть за собою нові можливості та проблеми для розвитку фінансової спроможності місцевих бюджетів. Тому це питання потребує більш детального дослідження з урахуванням усіх змін, що відбуваються сьогодні, для визначення актуальних шляхів подолання проблем фінансової спроможності територіальних громад в сучасних умовах.

Як висновок, можемо узагальнити, що для майбутнього ефективного фінансового розвитку місцевих бюджетів та регіонів України, доречним є розподіл фінансових ресурсів між територіальними одиницями держави. Такий розподіл сьогодні відбувається внаслідок реформи децентралізації. Для становлення перспективної фінансової спроможності потрібно використовувати в повній мірі усі наявні фінансові механізми та інструменти.

1.2. Забезпечення фінансової спроможності місцевих бюджетів в процесі децентралізації

Проблема фінансового забезпечення територій є однією з головних. Фінансова залежність значно обмежує діяльність органів місцевого самоврядування щодо формування власної фінансової бази. У цих умовах органи місцевого самоврядування повинні виробити дієвий механізм, що забезпечує фінансову стійкість територіальних утворень, враховуючи наявний потенціал.

Низький фінансовий потенціал органів місцевого самоврядування з перекладанням на них делегованих функцій без компенсації видатків бюджетними надходженнями, обмежу їхню повноцінну участь у бюджетному процесі, а водночас виступає стримувальним фактором розвитку територій.

Бюджетна децентралізація є найефективнішим та найоптимальнішим способом забезпечення фінансової спроможності громад з подальшим формуванням їх фінансової автономії та процвітання.

Для забезпечення фінансової спроможності територіальна громада повинна мати достатній фінансовий потенціал, ефективно використовувати фінансові ресурси та мати можливість самозабезпечення соціально-економічного розвитку.

Доцільно розкрити суть категорії «фінансові ресурси місцевих бюджетів». Узагальнюючи трактування даного значення науковцями, можна дати йому таке визначення: «фінансовими ресурсами територіальної громади є: надходження бюджету та цільових позабюджетних фондів, фінансові ресурси суб'єктів

підприємницької діяльності та фінансово-кредитних установ, доходи домогосподарств, додаткового залучені кошти ззовні».

Також цікаво розглянути основні положення щодо фінансових ресурсів, які задекларовані у Європейській хартії місцевого самоврядування [17]. Для цього складено таблицю 1.1.

Таблиця 1.1

**Фінансові ресурси територіальних громад за Європейською хартією
місцевого самоврядування**

Номер статті, пункт	Основні положення
Ст.9, п.1	Місцева влада має право на власні фінансові ресурси
Ст.9, п.2	Обсяг фінансових ресурсів повинен відповідати функціям, які виконує місцева влада
Ст.9, п.3	Місцева влада має право вільно розпоряджатися власними фінансовими ресурсами
Ст.9, п.4	Частина фінансових ресурсів повинна формуватися за рахунок місцевих податків та зборів
Ст.9, п.5	Органи місцевої влади мають право встановлювати розміре місцевих податків та зборів у межах закону
Ст.9, п.6	Порядок формування фінансових ресурсів повинен бути гнучким і забезпечувати відповідність наявних ресурсів зростанню вартості виконання завдань місцевої влади
Ст.9, п.7	Захист слабкої у фінансовому плані місцевої влади проводиться за допомогою процедур усунення фінансових диспропорцій (фінансового вирівнювання)
Ст.9, п.8	Перевага у виборі форм фінансової допомоги надається дотаціям, не призначеним для фінансування конкретних проєктів і які не обмежують свободу місцевої влади

Джерело: складено автором на основі джерела [17]

Реальні фінансові ресурси у складі фінансового потенціалу об'єднаної територіальної громади включають фінансові ресурси місцевого самоврядування (доходи місцевих бюджетів та обсяги місцевих запозичень) і фінансові ресурси комунальних підприємств (сукупний обсяг отриманих ними кредитів та позитивних фінансових результатів). Потенційно доступні фінансові ресурси у складі фінансового потенціалу територіальної громади – це грошові кошти, що могли б

бути акумульовані органами місцевого самоврядування за умови більш ефективної діяльності суб'єктів господарювання громад, їхньої участі в соціально-економічному розвитку регіону.

Однією з основних частин фінансових ресурсів місцевого самоврядування є майнові ресурси, до їх складу входить рухоме та нерухоме майно, цінні папери, грошові ресурси, земельні ділянки, об'єкти на земельних ділянках та різні матеріальні блага територіальної громади [18].

Отже, майнові ресурси, доходи місцевих бюджетів, кошти цільових позабюджетних фондів, інші кошти, природні ресурси, що є власністю громади, об'єкти спільної власності з радами областей – усі ці складові становлять основу матеріальної та фінансової бази для розвитку об'єднаних територіальних громад, тобто їх фінансової спроможності.

Внаслідок реформи децентралізації органи місцевого самоврядування мають більше прав на використання фінансових ресурсів від місцевих та центральних органів влади, приватних суб'єктів господарювання, фінансових установ, іноземних держав, міжнародних організацій та інших. ОТГ отримали більше можливості залучати кошти з зовнішніх джерел, коли, наприклад, не вистачає коштів внутрішнього походження для вирішення наявних проблем громади.

На сьогоднішній день, до основних джерел фінансових ресурсів місцевих бюджетів внутрішнього походження, внаслідок реформи децентралізації, належать:

1. Податкові надходження:

- податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – 60% до місцевого бюджету;
- податок на прибуток підприємств приватної власності – 10% до місцевого бюджету;
- податок на прибуток комунальних підприємств – 100% до місцевого бюджету;
- акцизний податок – 100% акцизного податку з реалізації підакцизних товарів;
- єдиний податок – 100% до місцевого бюджету;
- екологічний податок – 55% до місцевого бюджету;

- податок на майно (нерухомість, земля, транспорт) – 100%. до місцевого бюджету;
2. Збори та інші платежі:
- рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів – 37% до місцевого бюджету;
 - рентна плата за спеціальне використання води – 45% до місцевого бюджету;
 - рентна плата за користування надрами – 25% до місцевого бюджету;
 - державне мито, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дії та видачі документів – 100% до місцевого бюджету;
 - збір за місця паркування транспортних засобів – 100% до місцевого бюджету;
 - туристичний збір – 100% до місцевого бюджету;
 - плата за ліцензії – 100%;
 - надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності району, міста, ОТГ – 100%;
 - орендна плата за водні об'єкти – 100%;
 - штрафні санкції – 100%;
 - плата за надання адміністративних послуг – 100%;
 - концесійні платежі – 100%;
 - кошти, отримані підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів ОТГ, за здані дорогоцінні метали та каміння – 80%, та кошти за здане срібло – 50%;
 - інші збори та платежі.
3. Інші доходи:
- субвенції:
 - медична;
 - освітня;
 - субвенція на підготовку робочих кадрів;
 - кошти регіонального розвитку;

- прями міжнародні запозичення чи донорська допомога. [19]

Фіскальна децентралізація – складова реформи децентралізації, забезпечує підвищення рівня фінансової спроможності бюджетів територіальних громад. Податкова самостійність місцевих бюджетів є значним кроком для збільшення їх розміру та подальшого розвитку, формування стабільного фінансового потенціалу.

У структурі податкових надходжень місцевих бюджетів основну частку становлять надходження під податку на доходи фізичних осіб. Наступними є єдиний податок податок на майно, внутрішні податки на товари і послуги, податок на прибуток підприємств, рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів.

Державний бюджет є головним джерелом зовнішнього надходження бюджетних коштів. Це можуть бути державні субвенції або кошти на фінансування проєктів ОТГ з Державного фонду регіонального розвитку. Також до таких надходжень можна віднести базову дотацію на розвиток ОТГ, яку отримують органи місцевого самоврядування після створення територіальної громади.

Ще одним зовнішнім ресурсом є інвестиції. Інвестиційні джерела фінансування місцевого соціально-економічного розвитку охоплюють ресурси, залучені до місцевої економіки з метою створення нових активів. Особливістю інвестицій як джерела фінансування місцевого соціально-економічного розвитку є те, що вони спрямовуються на реалізацію певного проєкту безпосередньо, а не через бюджет ОТГ. Інвестиційні джерела можуть перебувати як у приватній власності, так і частково знаходитись у комунальній власності [20].

Для додаткового залучення фінансових ресурсів з зовнішніх джерел, органи місцевого самоврядування можуть використовувати кредитні ресурси. Такі джерела додаткового фінансування мають багато переваг, проте потребують детального вивчення та підготовки, оскільки супроводжуються деякими ризиками, пов'язаними, наприклад, з проблемами реалізації проєктів або неможливістю погасити борг внаслідок збільшення боргового навантаження на місцевий бюджет.

Іншою, не менш важливою можливістю отримати додаткові фінансові ресурси є грантова допомога. Така допомога може бути у вигляді грошових коштів, консалтингових послуг, обладнання, матеріалів і т. д. [21].

Отже, до фінансових ресурсів ОТГ можна віднести всі джерела, що його наповнюють.

Проте, для визначення факторів забезпечення фінансової спроможності територіальної громади, потрібно дослідити її фінансовий потенціал.

Фінансовий потенціал можна поділити на три складові:

- фактичний фінансовий потенціал;
- реальний фінансовий потенціал;
- потенційний фінансовий потенціал.

Оцінюючи фінансові можливості територіальної громади в майбутньому, слід враховувати ресурси, наявні на території громади, які ще не використовувались у виробничо-господарській діяльності, суб'єкти підприємницької діяльності, які знаходяться на етапі створення, нові пропозиції у сфері послуг населенню та підприємницьким структурам. Потрібно зробити прогноз доцільності використання таких ресурсів на визначений період часу з урахуванням усіх витрат на реалізацію проєктів [22].

На фінансовий потенціал місцевого бюджету впливає його інвестиційна привабливість та інвестиційні можливості земель територіальної громади, тому ефективне використання земельних ресурсів є реальною можливістю для збільшень надходжень до місцевих бюджетів, відповідно, до покращення фінансового потенціалу ОТГ.

Отже, для забезпечення фінансової спроможності місцевого бюджету, органи місцевого самоврядування мають можливість використовувати різноманітні інструменти фінансування. Їх згруповано та представлено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Інструменти забезпечення фінансової спроможності місцевих бюджетів

Складова	Інструменти	Переваги	Недоліки
Бюджетна	<ol style="list-style-type: none"> 1. Податки та збори 2. Державні цільові програми 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Швидке залучення коштів до місцевого бюджету 2. Додаткове фінансування у вигляді цільових трансфертів з державного бюджету надходжень 3. Співробітництво територіальних громад 	Вичерпність ресурсів
Інвестиційна	<ol style="list-style-type: none"> 1. Корпоратизація комунальних підприємств 2. Зменшення негативного впливу зовнішніх чинників на територію 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання в перехідних економіках 2. Розподіл видатків, ризиків та майбутніх прибутків між публічним і приватним учасникам партнерства 	Мотивація приватних інвесторів
Грантова	<ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародна технічна допомога 2. Проекти корпоративної соціальної відповідальності 3. Ендавмент 4. Краудфандинг 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Безоплатна та безповоротна основа 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Географія інтересів 2. Конкурсні засади 3. Для економічно розвинутих країн світу
Кредитна	<ol style="list-style-type: none"> 1. Місцеві запозичення 2. Безоблігаційні позики 3. Місцеві гарантії 4. Кредити міжнародних фінансових організацій 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Місцеві облігаційні позики 2. Різний термін залучення 3. Пільгові умови кредитування 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Погодження з Міністерством фінансів України 2. Доступно тільки міським ОТГ 3. Надаються на умовах платності, строковості та майнового забезпечення 4. Обмеження в цільовому призначенні коштів
Земельні ресурси ОТГ	Землі у розпорядженні влади ОТГ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розпорядження землями державної власності, передача земельних ділянок державної власності у власність громадян та юридичних осіб 2. Зміни цільового призначення земельних ділянок приватної власності 3. Продаж громадянам і юридичним особам земельних ділянок державної і комунальної власності 4. Вилучення для суспільних потреб земельних ділянок із земель державної на комунальної власності 	Розпорощення повноважень із розпорядження землями

Співробітництво громад (ММС)	Всі вище перелічені способи залучення коштів	1. Можливості зменшення бюджетних видатків 2. Можливості використання управлінської експертизи приватного сектору 3. Отримання доступу до запровадження сучасних технологій	Конфлікт інтересів громад
------------------------------	--	---	---------------------------

Складно автором на основі джерела [22, 107с.]

Доцільно розглянути існуючу правову базу забезпечення фінансово спроможних об'єднаних територіальних громад.

До основних нормативно-правових актів механізму формування фінансово самодостатніх територіальних громад відносять:

1. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». [23]
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 року. [24]
3. Закон України «Про співробітництво територіальних громад». [25]
4. Закон України «Про засади державної регіональної політики». [26]
5. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань». [27]
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг». [28]
7. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України особливостей формування та виконання бюджетів ОТГ». [29]
8. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин». [30]
9. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо статусу старости села, селища». [31]

Основними положеннями Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» є створення правових основ і можливостей для

функціонування ОТГ, а також гарантій, які забезпечують стабільність і дієздатність територіальних громад, формування ефективних рад і їхніх виконавчих органів, головне завдання яких – якісне та ефективне забезпечення сталого розвитку ОТГ, використання бюджетних коштів, надання соціальних послуг покращення життя населення відповідних об'єднаних територіальних громад [23].

Кожен з перерахованих нормативно-правових актів так чи інакше впливає на фінансову діяльність ОТГ.

Дієве правове забезпечення діяльності місцевої влади сьогодні є проблемою в Україні. Існуючі нормативно-правові акти не задовольняють повною мірою усі аспекти діяльності територіальних громад для їх подальшого фінансового розвитку та фінансової автономії.

Отже, на забезпечення формування фінансової спроможності територіальної громади впливають такі фактори, як наявність фінансових ресурсів, фінансовий потенціал ОТГ, ефективний управлінський апарат, досконала нормативно-правова база та інші.

Також формування фінансової стійкості не можливе без існування ефективної правової бази, яка визначатиме основні обов'язки та права органів місцевого самоврядування ОТГ.

Крім того, повноцінне забезпечення фінансової спроможності формується за допомогою раціонального поєднання сукупності орієнтирів, принципів, ресурсів, методів, інструментів, від ефективності управління якими залежить сталий розвиток фінансової спроможності територіальної громади.

1.3. Система оцінки фінансової спроможності місцевих бюджетів

Інформація про реальний фінансовий стан місцевого бюджету дає можливість реально оцінити його фінансові можливості. Також допомагає здійснити ефективний розподіл фінансових ресурсів за напрямками.

Для того, щоб оцінити усі переваги та ризики територіальної громади, потрібно визначити рівень її фінансової спроможності. Для цього вченими було запропоновано багато методів оцінки даного показника.

При складанні системи оцінки фінансової спроможності місцевих бюджетів, доцільно посилалися на сучасні методичні рекомендації науковців. Наприклад, у 2018 експертами Групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ при Мінрегоні (за підтримки Програми “U-LEAD з Європою” та проєкту SKY International) було розроблено «Порядок розрахунку фінансової спроможності бюджетів перспективних об’єднаних громад» [32]. Даний порядок розрахунку фінансового показника, створений з урахуванням досвіду країн Європи, тому є актуальним для використання сьогодні, при розрахунку фінансової спроможності українських об’єднаних територіальних громад.

Першим етапом оцінки фінансової спроможності є розрахунок доходів загального фонду місцевого бюджету.

До обсягу доходів загального фонду бюджету відносять:

- доходи, відповідно до статті 64, пункту 43-1 Розділу VI «Прикінцевих та перехідних положень» Бюджетного Кодексу України;
- базова дотація;
- реверсна дотація;
- додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров’я;
- освітня субвенція;
- медична субвенція. [19]

Доходи місцевих бюджетів умовно поділяють на власні та передані (міжбюджетні трансферти).

Власні доходи місцевих бюджетів формують:

- податкові надходження (забезпечують понад 88% загальної суми власних доходів місцевих бюджетів): частина від загальнодержавних податків та зборів (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток, рентна плата

(за користування надрами, видобування корисних копалин і т. п.), акциз з пального та ін.), місцеві податки і збори (податок на майно, єдиний податок, туристичний збір та ін.);

- неподаткові надходження (становлять трохи більше 10% загальної суми власних доходів місцевих бюджетів): плата за видачу ліцензій та дозволів, орендна плата, держмити, штрафи;

- інші надходження: кошти від продажу основного капіталу, цільові фонди, донорські кошти, отримані від ЄС та міжнародних організацій тощо.

Для розрахунку базової та реверсної дотації використовують такі показники:

- чисельність населення ОТГ;
- надходження податку на доходи фізичних осіб за звітний період;
- індекс податкостроможності (коефіцієнт, що визначає рівень податкостроможності відповідного місцевого бюджету у порівнянні з аналогічним середнім показником по всіх зведених місцевих бюджетах України у розрахунку на одну людину).

Базову дотацію отримують місцеві бюджети, у яких значення індексу податкостроможності менше 0,9 середнього показника по Україні, а для бюджетів, які мають індекс вище 1,1 середнього показника по Україні, передбачається реверсна дотація.

Додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я (далі – додаткова дотація) розподіляється між обласними бюджетами з урахуванням таких параметрів:

1) кількість населення;

2) надходження доходів місцевих бюджетів області, визначених пунктом 1 частини першої статей 64 і 66 Бюджетного кодексу України, за відповідний звітний період року, що передує плановому;

3) приведений індекс відносної податкостроможності зведеного бюджету області.

Розрахунок освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам здійснюється відповідно до норм статі 103-2 Бюджетного кодексу України,

постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1088 «Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами» [33].

Розрахунок медичної субвенції з державного бюджету здійснюється відповідно до норм статі 103-4 Бюджетного кодексу України, постанови Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 618 «Про затвердження формули розподілу обсягу медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам» [34].

Наступним кроком є розрахунок обсягу видатків загального фонду місцевого бюджету, в тому числі видатки на:

- органи місцевого самоврядування;
- освіту, в тому числі:
 - дошкільну освіту;
 - середню освіту;
 - позашкільну, спеціальну освіту та інші заходи.
- охорону здоров'я, в тому числі:
 - первинну медичну допомогу;
 - вторинну медичну допомогу;
 - інші заклади, програми.
- соціальне забезпечення, в тому числі:
 - установи;
 - програми та заходи.
- культуру і мистецтво всього, в тому числі:
 - музеї та бібліотеки;
 - палаци і будинки культури, клуби та інші заклади клубного типу;
 - інші заклади, заходи, програми.
- фізична культура і спорт всього, в тому числі:
 - установи;
 - програми та заходи.
- інші видатки (дороги, ЖКГ, ЗМІ, інфраструктура тощо);

- кошти, що передаються із загального фонду до спеціального фонду (бюджету розвитку).

Сума видатків на утримання органів місцевого самоврядування розраховується за допомогою власної затвердженої структури та штатного розпису існуючої об'єднаної територіальної громади.

Видатки місцевого бюджету на освіту із загального фонду складаються з таких показників (тис. грн):

- планові видатки на дошкільну освіту;
- планові видатки на загальну середню освіту;
- планові видатки на позашкільну освіту;
- планові видатки на інші заклади та заходи у сфері освіти;
- планові видатки на спеціальну освіту.

До видатків на охорону здоров'я із загального фонду відносяться (тис. грн):

- планові видатки на утримання в 2020 р. закладів первинної медичної допомоги, з урахування додатково виділених обсягів медичної субвенції на зазначені цілі відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів України;
- планові видатки на утримання закладів вторинної медичної допомоги;
- планові видатки на утримання інших закладів, програм у сфері охорони здоров'я.

Видатки на соціальне забезпечення населення включають:

- планові видатки на забезпечення соціальними послугами громадян, які не здатні до самообслуговування;
- планові видатки на інші заклади та соціальні програми.

Видатки на культуру і мистецтво є сумою наступних показників (тис. грн):

- планові видатки на музеї та бібліотеки;
- планові видатки на палаци та будинки культури, клуби та інші заклади клубного типу;

- планові видатки на заклади та заходи у сфері культури та мистецтва.

До видатків на фізичну культуру та спорт відноситься сума таких показників:

- планові видатки на утримання чи фінансову підтримку дитячих спортивних шкіл;
- планові видатки на проведення спортивних заходів і реалізацію програм спортивного напрямку.

До інших видатків загального фонду місцевого бюджету відносять видатки на поточний ремонт доріг, утримання ЖКГ, пожежної частини, тощо.

Розрахунок суми коштів що передаються з загального фонду до спеціального (бюджету розвитку) визначається як сума усіх джерел фінансування бюджету.

Для узагальнення головних фінансових показників, які впливають на рівень фінансової спроможності територіальної громади, складається баланс загального фонду місцевого бюджету.

Після визначення усіх показників балансу, необхідно розрахувати наступні:

- загальний обсяг доходів загального фонду бюджету перспективної ОТГ (власні доходи + базова дотація - реверсна дотація + додаткова дотація + освітня субвенція + медична субвенція);
- загальний обсяг видатків загального фонду бюджету перспективної ОТГ (всі показники видатків складаються);
- баланс розрахунку (різниця між доходами та видатками).

Проаналізувавши баланс загального фонду місцевого бюджету, можна зробити наступні висновки:

- якщо обсяг доходів дорівнює обсягу видатків або перевищує видатки, то дана ОТГ забезпечена фінансовим ресурсом для виконання своїх видаткових повноважень, є фінансово спроможною та має фінансовий потенціал для розвитку;
- якщо загальний обсяг видатків перевищує обсяг доходів, то дана ОТГ забезпечена фінансовим ресурсом для виконання своїх основних видаткових повноважень, але варто звернути увагу на структуру доходів бюджету, для

покращення фінансової стійкості територіальної громади і отримання можливостей для фінансування розвитку територіальної громади;

- якщо загальний обсяг видатків перевищує обсяг доходів, то формування бюджету такої ОТГ потребує аналізу можливих заходів з оптимізації видатків та залучення додаткових джерел доходів.

Також на оцінку фінансової спроможності місцевого бюджету в умовах децентралізації впливає сума коштів, яку може отримати громада від держави у вигляді субвенції на формування інфраструктури ОТГ.

Розподіл субвенцій між місцевими бюджетами здійснюється за параметрами визначеними у постанові Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 року №200 [37].

Для більш точної оцінки фінансової спроможності об'єднаної територіальної громади, крім аналізу бюджетних показників, слід розрахувати та проаналізувати систему показників, що визначають рівень фінансової стійкості, забезпеченості місцевого бюджету, стану податкової бази та міжбюджетних відносин. Необхідно розрахувати певні числові вираження індикаторів фінансової стійкості для того, щоб мати можливість приймати управлінські рішення та здійснювати розробку заходів, направлених на забезпечення фінансової безпеки місцевого бюджету як в короткостроковому, так і в середньостроковому періоді.

Визначення значень коефіцієнтів фінансової стійкості дозволить визначити рівень фінансової спроможності місцевих бюджетів (табл. 1.3).

Оцінка фінансової самостійності бюджету допомагає визначити спроможність бюджету за рахунок власних та регульованих доходів самостійно забезпечити сталий розвиток свого регіону.

До оцінки фінансової самостійності входять:

- коефіцієнт концентрації власних доходів – співвідношення власних надходжень до загальних доходів бюджету, показує рівень власних надходжень в сукупних доходах, ефективність податкової та бюджетної політики органів місцевого самоврядування у формуванні власних надходжень, рекомендоване значення показника - $>0,6$;

- коефіцієнт дотаційної залежності місцевого бюджету (концентрації фінансової допомоги) – співвідношення суми міжбюджетних трансфертів до сукупних доходів бюджету, вказує рівень залежності бюджету від фінансової допомоги, рекомендоване значення показника - $<0,2$.

Таблиця 1.3

Показники фінансової стійкості місцевого бюджету

Назва показника	Формула
Оцінка бюджетної самостійності	
Коефіцієнт концентрації власних доходів, Квд	$K_{вд} = D_{в} / D$, де $D_{в}$ – власні доходи бюджету; D – доходи бюджету.
Коефіцієнт дотаційної залежності місцевого бюджету (концентрації фінансової допомоги), Кдз	$K_{дз} = T / D$, де T – трансферти.
Оцінка бюджетної забезпеченості	
Коефіцієнт автономії, Кавт	$K_{авт} = D_{в} / B$, де B – витрати бюджету.
Коефіцієнт фінансової залежності, Кфз	$K_{фз} = B / D_{в}$
Оцінка стану податкової бази	
Частка місцевих податків та зборів у структурі надходжень, Кмпз	$K_{мпз} = МПЗ / D$, де МПЗ – місцеві податки та збори.
Коефіцієнт податкової самостійності, Кпс	$K_{пс} = ПД / D$
Оцінка міжбюджетних відносин	
Частка доходів, які враховуються при визначенні трансфертів у структурі доходів загального фонду місцевого бюджету без урахування трансфертів, Кдз	$K_{дз} = D_{з} / ДБТ$, де $D_{з}$ – доходи загального фонду; ДБТ – доходи місцевого бюджету за винятком міжбюджетних трансфертів.
Частка дотації та цільових субвенцій у структурі доходів місцевого бюджету, Кдс	$K_{дс} = ДС / D$, де ДС – дотації та цільові субвенції місцевого бюджету.

Складено автором на основі джерела

Оцінка бюджетної забезпеченості показує наявність доходних джерел для задоволення усіх потреб територіальної громади, та складається з таких коефіцієнтів, як:

- коефіцієнт автономії – розраховується як відношення власних доходів до загальних витрат місцевого бюджету (без дотацій вирівнювання), визначає здатність власних надходжень до покриття сукупних витрат місцевого бюджету, рекомендоване значення для фінансово спроможних бюджетів - $>0,5$;
- коефіцієнт фінансової залежності – це відношення суми загальних витрат до власних доходів, вказує на рівень залежності бюджету від власних надходжень.

Ефективність податкової політики органів самоврядування, можливість використання податкових коштів можна визначити через аналіз складу, структури та динаміки податкових надходжень до бюджету.

До оцінки стану податкової бази місцевого бюджету належать:

- частка місцевих податків та зборів у структурі надходжень, розраховується як відношення суми місцевих податків та зборів до загальних доходів бюджету, рекомендоване значення - $>0,2$;
- коефіцієнт податкової самостійності – відношення усіх податкових надходжень до доходів бюджету, показує рівень спроможності бюджету формувати свої доходи шляхом збільшення податкових надходжень.

Оцінка стану міжбюджетних відносин передбачає аналіз структури доходів місцевого бюджету, спираючись на їх поділ на такі, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів (сукупність доходних джерел, що закріплені на постійній основі за відповідними бюджетами), та такі, що не враховуються при розрахунку обсягу трансфертів.

До оцінки міжбюджетних відносин належать такі показники:

- частка доходів, які враховуються при визначенні трансфертів у структурі доходів загального фонду місцевого бюджету без урахування

трансфертів, розраховується як ділення доходів загального фонду на сукупні доходи місцевого бюджету за винятком міжбюджетних трансфертів;

- частка дотації та цільових субвенцій у структурі доходів місцевого бюджету – відношення дотацій та цільових субвенцій до загальних доходів місцевого бюджету, показує залежність бюджету від додаткової фінансової допомоги.

Запропоновані групи коефіцієнтів (оцінки бюджетної самостійності, бюджетної забезпеченості, оцінки стану податкової бази та міжбюджетних відносин) допоможуть виявити причини негативних явищ у процесі формування фінансової спроможності місцевого бюджету територіальної громади та якісно подолати перешкоди до становлення стабільної фінансової спроможності.

Отже, при формуванні системи оцінки фінансової спроможності місцевого бюджету в умовах децентралізації влади, доцільно враховувати усі політичні, соціальні та економічні зміни, що відбуваються на території України та досліджуваного регіону загалом, його відмінні особливості. Також посилається на нормативно-правові акти, які регулюють бюджетну політику територіальних громад.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ БЮДЖЕТУ ШИШАЦЬКОЇ ОТГ

2.1. Динаміка основних показників фінансової спроможності місцевого бюджету

Шишацької ОТГ розташована у Шишацькому районі Полтавської області. Адміністративним центром громади є смт Шишаки. Постійне населення на 1 січня 2020 року – 14 383 тис. чол. Площа – 0,6 тис. кв. м.

Шишацька ОТГ утворена рішенням Полтавської обласної ради від 13 серпня 2015 року «Про утворення Шишацької об'єднаної селищної територіальної громади Шишацького району Полтавської області та призначення перших місцевих виборів депутатів Шишацької селищної ради та Шишацького селищного голови». Територіальна громада є об'єднанням Шишацької селищної ради та Баранівської, Великобузівської, Великоперевізької, Воскобійницької, Гоголівської, Жоржівської, Ковердинобалківської, Куйбишевської, Михайликівської, Пришибської та Сагайдацької сільських рад Шишацького району.

Промисловий комплекс Шишацької ОТГ представлений різними галузями: від видобутку корисних копалин до виробництва товарів широкого вжитку. На території громади зареєстровано 4 підприємства переробної промисловості, понад 20 підприємств роздрібною торгівлі та громадського харчування, 4 фінансово-кредитні установи, 4 установи зв'язку (поштовий, кур'єрський, інформаційний), 4 установи, що забезпечують функціонування житлово-комунальної сфери.

Ця територіальна громада є цікавою для оцінки фінансової спроможності її бюджету, оскільки почала своє функціонування з початку реформи децентралізації у 2015 році та була серед 20 ОТГ – лідерів фінансового моніторингу в 2016 - 2017 роках.

Загалом, у процесі децентралізації Полтавщина є доволі активним регіоном України серед інших.

Для визначення рівня фінансової спроможності бюджету Шишацької ОТГ, проведемо аналіз його основних фінансових показників.

Для більш конкретизованої оцінки фінансового стану місцевого бюджету потрібно здійснити більш глибокий аналіз фінансових показників.

Основним інструментом, за допомогою якого територіальні громади здійснюють свої функції, є бюджет. Тому питанням і проблемам, що стосуються формування дохідної частини бюджетів місцевого самоврядування, пошуку і реалізації резервів їх наповнення, розширенню бази оподаткування приділяється досить велика увага. Аналіз дохідної частини бюджету Шишацької ОТГ за 2015-2020 роки представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Основні показники доходів місцевого бюджету Шишацької селищної
об'єднаної територіальної громади за 2015-2019 роки**

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Власні доходи громади, всього, тис. грн	20222,2	38791,5	92143,9	105448,3	110950,5
Акцизний податок, тис. грн	2068,1	4323,1	4883,8	5532,6	4768,6
Місцеві податки і збори, тис. грн, в тому числі:	16974,8	22184,5	33134,1	37070,1	30609,77
• Єдиний податок, тис. грн	6305,9	10834,7	14404,3	15693,7	17060,1
• Податок на майно, тис. грн	198,6	11349,8	18729,9	21058,5	22371,9

Складено автором на основі додатків А-Л

За підсумками 2015 року громада мала профіцит бюджету (з урахуванням профіциту бюджетів сільських рад, що увійшли до громади). [35].

За 2016 рік фактично доходів загального фонду за 12 місяців без урахування міжбюджетних трансфертів надійшло 70070,5 тис. грн., що на 11560,7 тис. грн. більше від запланованого обсягу (план 58509,8 тис. грн.), в тому числі «Податок та збір на доходи фізичних осіб» (виконано на 110,2%, фактичні надходження 38040,3 тис. грн.

Місцеві податки та збори зайняли другу позицію у формування бюджету громади. Їх питома вага у доходах громади у 2016 році – 44,1%. Фактичне надходження місцевих податків та зборів за 12 місяців 2016 року становить 22184,5 тис. грн, разом з тим, понад план отримано 2874 тис. грн, у тому числі податку на майно надійшло 11349,8 тис. грн (117,7%).

Бюджет об'єднаної територіальної громади Шишацької селищної ради за 2017 рік по доходах виконано в сумі 144044,6 тис. грн, доходи загального фонду 134449 тис. грн. та доходи спеціального фонду 9595,6 тис. грн.

Найбільшою складовою доходів місцевого бюджету у 2017 році є доходи фізичних осіб - 59,1% від доходів загального фонду. Фактичні надходження податку складають 52232,3 тис. грн. Основним чинником, який вплинув на надходження податку на доходи фізичних осіб є підвищення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму.

У 2018 році виконання доходної частини бюджету Шишацької селищної ради відповідно казначейському звіту за 2018 рік забезпечено у сумі 174,5 млн. грн.. Надходження без отриманих власних надходжень у натуральній формі відділу освіти, ПМСД та УЖКГ (сумі 9,2 млн. грн.) складають 165,3 млн. грн., що складає 103,2 відсотки до планових показників на відповідний період, в тому числі доходів загального фонду 161,7 млн. грн. (102,8%), та спеціального фонду 3,5 млн. грн (129,2%).

Доходів загального фонду без урахування міжбюджетних трансфертів надійшло 105,4 млн. грн (104,6%), що на 4,6 млн. грн більше від запланованого обсягу, та більше надходжень аналогічного періоду минулого року на 13,3млн.грн (ріст 114,4 %).

Місцеві податки зайняли знову другу позицію, як і у попередні роки у формуванні бюджету громади, їх питома вага в доходах 35,1%. Фактичне надходження місцевих податків за 2018 рік складає 37,1 млн.грн, понад план отримано 2,3 млн. грн.

У 2018 році єдиного податку надійшло 15,7 млн. грн, що більше надходжень 2017 року на 1,2 млн. грн. Разом з тим єдиного податку з сільськогосподарських

товаровиробників, у яких частка сільськогосподарського виробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %, надійшло 10,2 млн. грн ріст на 22,9% до 2017 року, таке явище є наслідком змін в законодавстві.

Внутрішніх податків на товари та послуги (акцизного податку в цілому) надійшло 5,5 млн. грн., збільшення в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року складає 0,6 млн. грн., неподаткових надходжень надійшло 1,3 млн. грн.

Виконання дохідної частини бюджету Шишацької селищної ради за 2019 рік забезпечено у сумі 166,1 млн. грн.. Надходження складають 162,0 млн. грн, що становить 98,5 відсотки до планових показників на відповідний період, в т. ч. доходів загального фонду 157,2 млн. грн (98%) та спеціального фонду 4,8млн. грн (122,3%).

Доходів загального фонду без урахування міжбюджетних трансфертів надійшло 111 млн. грн (100,5%), що на 0,5 млн. грн більше від запланованого обсягу (план 110,4 млн. грн) , більше надходжень аналогічного періоду минулого року на 5,5млн.грн. (ріст 5,2 відсотки

Питома вага місцевих податків та зборів в доходах громади 35,7%. Фактичне надходження місцевих податків за 2019 рік складає 39,6 млн. грн.

Єдиного податку надійшло 17,1 млн. грн, що більше надходжень 2018 року на 1,4 млн. грн.

Внутрішніх податків на товари та послуги (акцизного податку в цілому) надійшло 4,8 млн. грн., що менше надходжень аналогічного періоду 2018 року на 0,7 млн. грн.

Обсяг доходів бюджету ОТГ Шишацької селищної ради на 2020 рік за прогнозними розрахунками з урахуванням офіційних трансфертів становитиме 159,8 млн. грн.

Основними бюджетоутворюючими податками є податок на доходи фізичних осіб, який планується отримати в розмірі 68,5 млн. грн., або 42,9% від загальної суми надходжень бюджету, та податку на майно в частині плати за землю планується отримати в сумі 19,8 млн. грн., або 12,4% від суми власних надходжень

бюджету; єдиного податку 17 млн. грн., внутрішніх податків (акциз) - в сумі 5,3 млн. грн.

Прогноз доходів місцевих бюджетів на 2020 рік без врахування міжбюджетних трансфертів визначено в сумі 118,3 млн. грн. Офіційних трансфертів до бюджету передбачається отримати в сумі 41,5 млн. грн.

За перший квартал 2020 року фактично отримані власні надходження у натуральній формі по освіті, культурі та соціального захисту – 3318,2 тис. грн.

Також варто зазначити, що дохідна частина Шишацької ОТГ у 2020 році буде збільшуватися внаслідок передачі медичної субвенції з державного бюджету на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я між місцевими бюджетами для боротьби та запобіганню розповсюдження вірусу COVID-19.

Дослідимо детальніше зміну власних надходжень Шишацької об'єднаної територіальної громади протягом 2015-2020 років.

У 2015 році сума власних надходжень бюджету становила – 20222,2 тис. грн.. У 2016 році цей показник виріс у 3,5 разів - це 70070,5 тис. грн., тоді як план був затверджений у сумі – 58509,8 тис. грн. Власні надходження у 2017 році вирости ще на 22073,4 тис. грн., становив – 92143,9 тис. грн. (план на цей термін – 86166 тис. грн.). Також прослідковується тенденція до зросту власних надходжень і у 2018 році, сума яких становить 105448,3 тис. грн. (план – 100858,3 тис. грн.). У 2019 році власні надходження становили – 110950,5 тис. грн, що незначно відрізняється від планової суми – 110414,4 тис. грн. Планова сума власних надходжень на 2020 рік – 116465,2 тис. грн. Станом на 01.04.2020 рік власні надходження становлять 29169,9 тис. грн. (план – 27931,4 тис. грн.).

Найбільшу частину у власних доходах бюджету ОТГ протягом 2015-2019 років займають податкові надходження. Таке явище є наслідком переходу місцевих бюджетів на прямі міжбюджетні відносини з державою, що передбачає наділення бюджетів ОТГ додатковими власними фінансовими ресурсами, зокрема збільшення податкових надходжень.

У 2015 році податкові надходження надійшли в сумі 19042,9 тис. грн. У 2016 році це – 69746,2 тис. грн. За 2017 рік цей показник виріс на 21221,2 тис. грн. та зупинився на сумі 90967,4 тис. грн. У 2018 році податкові надходження становили 104165,7 тис. грн. Також цей показник зріс і у 2019 році та становив 108963,2 тис. грн. На 2020 рік стоїть план податкових надходжень у сумі 115688,2 тис. грн., за перший квартал отримано 28917,9 тис. грн. податкових надходжень (план – 27739,7 тис. грн.).

Наступним складником власних доходів є неподаткові надходження. У 2016 році отримано 336,9 тис. грн. неподаткових надходжень, більша частина не була врахована у плані бюджету. У 2017 році цей показник змінився до суми 887,5 тис. грн. В наступному 2018 році сума таких надходжень становила 1128,1 тис. грн. У 2019 році – 962 тис. грн. Протягом досліджуваних років, найбільшу частину неподаткових надходжень займає плата за надання адміністративних послуг.

Щодо інших надходжень, вони займають найменшу питому вагу у власних доходах бюджету.

Динаміка власних надходжень до бюджету Шишацької ОТГ протягом 2015-2019 років (та початку 2020 року) має тенденцію до зростання. Фактичні річні показники перевищують планові річні показники протягом даних років. Ці явища позитивно впливають на фінансову спроможність ОТГ.

При аналізі виконання загального та спеціального фондів дохідної частини бюджету Шишацької територіальної громади з перших років децентралізації, можемо спостерігати реальне зростання ресурсів.

Отже, дохідна частина бюджету за загальним фондом збільшилась у 1,3 рази у 2019 році, порівняно з 2016 роком. За спеціальним фондом у 1,2 рази.

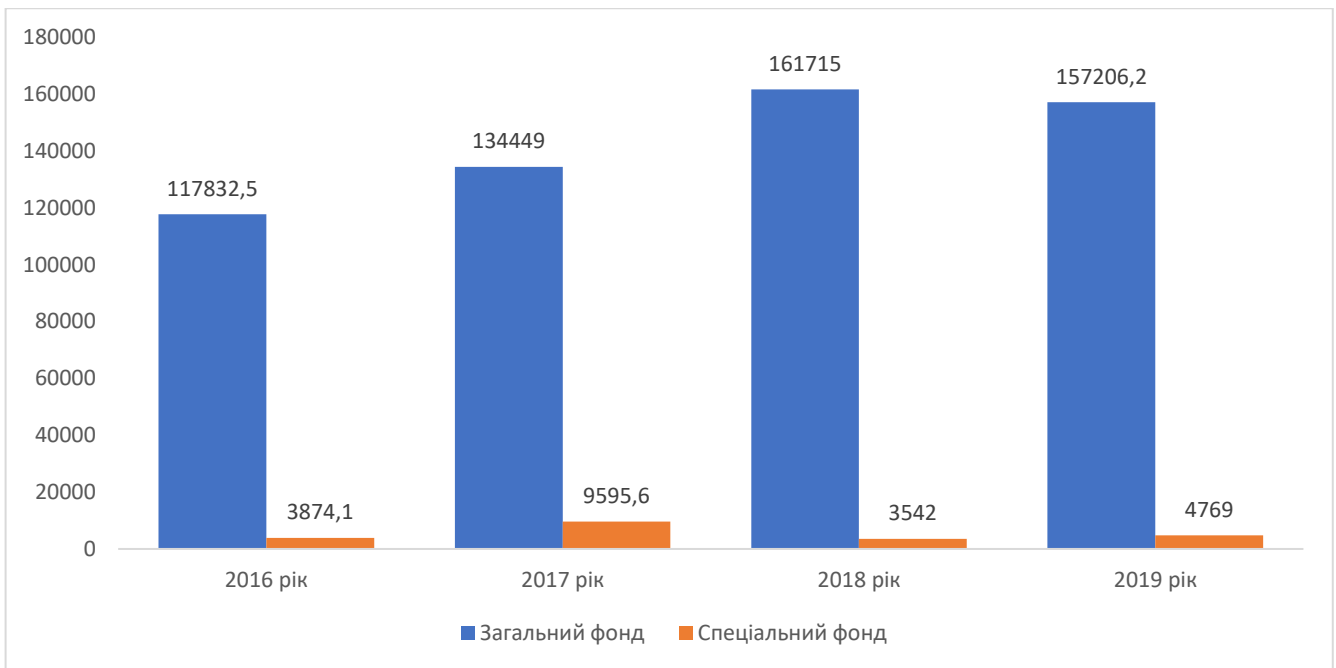

Рис. 2.1. Виконання доходів загального та спеціального фондів бюджету Шишацької ОТГ за 2016-2019 роки (тис. грн)

Загалом, дохідна частина бюджету Шишацької ОТГ мала тенденцію до зростання. Так, у 2016 році цей показник становив 121706,6 тис. грн., тоді як плановий показник був 112578,1 тис. грн. У 2017 році фактичний показник теж перебільшив плановий на 103,3 тис. грн., тобто планове значення на 2017 рік було 139379 тис. грн, а фактична сума – 144044,6. Таке ж явище спостерігається у 2018 році, фактичний показник доходів бюджету становив 165257 тис. грн, а плановий – 160067, що на 5190 менше фактичного. Проте у 2019 році ситуація протилежна, план доходів на 01.01.2020р. – 164392,2 тис. грн., фактична сума – 161975,2 тис. грн., що на 2417 тис. грн. менше плану. Хоча загалом, показник доходів у 2019 році був вищим, ніж у попередні роки. Щодо 2020 року, то план по доходах затверджений у сумі – 160023, 6 тис. грн. Станом на 01.04.2020 рік, дохідну частину бюджету виконану на суму 38789,6 тис. грн, що більше плану на цей термін на 754,2 тис. грн.

Отже, окреслені тенденції свідчать про наявність достатнього фінансового потенціалу органів місцевого самоврядування регіону відносно формування доходів місцевих бюджетів.

Проведемо аналіз видаткової частини бюджету Шишацької ОТГ. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Основні показники видатків бюджету Шишацької ОТГ за 2016-2019 роки

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Разом загальний фонд, тис. грн	72754,7	112081,3	140318,6	149604,04
Спеціальний фонд, тис. грн	32957,8	42212,7	29291,5	15560,1
Разом видатків (загальний + спеціальний фонд), тис. грн	105712,5	154294,0	169610,1	165165,1

Складено автором на основі додатків А-Л

Протягом 2016-2019 років загальний обсяг видатків бюджету досліджуваної ОТГ характеризувався сталою динамікою до зростання (табл. 2.2), разом з паралельним зростанням доходів загального фонду.

Слід відмітити, що зазначені тенденції обумовлені соціальною спрямованістю державного регулювання економіки та постійним зростанням обсягу делегованих місцевим органам самоврядування повноважень.

Видатки спеціального фонду мали тенденцію до зменшення, при збільшенні доходів спеціального фонду протягом 2016-2019 років. Оскільки видатків спеціального фонду мають постійне бюджетне призначення, їх зниження може бути наслідком того, що громада не має потреби у використанні даних коштів, оновленні основних засобів, покращенні інфраструктури і т. д.

Загалом, на збільшення видаткової частини бюджету Шишацької ОТГ впливає декілька факторів, наприклад:

- підвищення мінімальної заробітної плати, та становлення її розміру станом на 1.09.2020 р. – 5000 грн (станом на 1.01.2017 р. сума мінімальної заробітної плати становила 1600 грн);
- підвищення розмірів посадових окладів державних службовців;

- збільшення прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць (станом на 01.01 2017 рік – 1544 грн, а вже станом на 01.12.2020 р. затверджено суму – 2189 грн);
- збільшення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв закладів територіальної громади, в наслідок підвищення тарифів на комунальні послуги та енергоносії;
- за умов реформи децентралізації заклади охорони здоров'я передаються у розпорядження органів місцевого самоврядування, що в свою чергу збільшує видатки на охорону здоров'я;
- збільшення обсягу субвенцій з місцевого бюджету;
- запровадження нового виду трансферту – реверсної дотації.

Аналіз фактичних видатків бюджету Шишацької ОТГ за функціональною класифікацією показав збільшення видатків на державне управління (табл. 2.3). Це зумовлено збільшенням обсягів мінімальної заробітної плати та збільшення посадових окладу державних службовців, також при формуванні території громади, об'єднанні інших селищ, виникла потреба в залученні додаткових кадрів до апарату управління громади.

Також відбулось збільшення видатків на освіту, внаслідок закупівлі нових підручників, оновлення шкільного інвентарю.

Видатки на охорону здоров'я у 2019 році дещо знизились, проте у 2020 році прогнозується збільшення цих видатків для боротьби з вірусом COVID-19 та профілактики розповсюдження. Є додаткова потреба в оновленні та закупівлі апаратів для штучної вентиляції легень та кисневі балони.

Видатки на фінансування житлово-комунального господарства значно збільшились у 2017 році, але далі прослідковується зменшення. Збільшення видатків у 2017 році пояснюється тим, що громада закупляла інвентар та техніку для комунальних служб.

Також наявна тенденція до збільшення видатків на соціальний захист, культуру та мистецтво, фізичну культуру та спорт.

**Обсяги фактичних видатків бюджету Шишацької ОТГ за
функціональною класифікацією за 2016-2019 рр.**

Статті видатків, тис. грн	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Державне управління	8419,0	17662,3	17827,2	20157,6
Освіта	41616,9	59049,9	64806,3	72158,5
Охорона здоров'я	6487,5	12973,7	11610,4	6430,1
Соціальний захист	6084,2	9280,5	11049,8	14162,6
Житлово-комунальне господарство	10487,0	18736,8	16538,6	14008,9
Культура і мистецтво	5073,2	8308,0	10608,4	8211,4
Фізична культура та спорт	137,0	73,5	36,5	87,9
Економічна діяльність	0,0	0,0	10097,8	9768,1
Інша діяльність	16878,9	3310,8	2683,6	4163,1
Міжнародні трансферти	4292,4	8580,3	22807,7	15266,8

Складено автором на основі додатків А-Л

Ріст видатків міжнародних трансфертів є наслідком запровадження нової системи горизонтального вирівнювання бюджетів, появи реверсної дотації вирівнювання з місцевого бюджету до державного. Дана ОТГ сплачує таку дотацію.

Отже, збільшення видаткової частини бюджету Шишацької ОТГ не несе суттєвих негативних наслідків для її фінансової спроможності, оскільки доходи по основним функціональним класифікаціям повністю покривають їх видатки, без потреби залучення запозичених коштів.

Показники виконання бюджету Шишацької ОТГ відображають загальний соціально-економічний стан території та її потенціал до сталого розвитку. Наявність достатніх ресурсів у даної територіальної громади є запорукою того, що територіальна громада має можливість надавати більш якісні та більш різноманітні послуги своїм жителям, реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва, залучення інвестиційного капіталу, розробляти програми місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращення умов проживання жителів громади.

Підсумовуючи вплив реформи децентралізації на фінансове становище місцевого бюджету Шишацької ОТГ та його фінансової спроможності, можна зробити такі висновки:

- відчутне збільшення власних надходжень до доходів бюджету, внаслідок зростання кількості податків, визначення їх відсотків, що закріплюються за місцевим бюджетом;
- вільне планування доходів та видатків бюджету;
- оптимізація витрат та раціоналізація використання коштів, з врахуванням найголовніших потреб та проблем громади;
- зріст податкових надходжень до бюджету через зарахування частини податку на прибуток та ПДФО до місцевого бюджету;
- запровадження нових видів міжбюджетних трансфертів, поповнення бюджету цільовими субвенціями та державними дотаціями;
- можливість самостійно розміщувати власні надходження органами місцевого самоврядування на банківських рахунках для ефективного управління власними наявними коштами;
- можливість залучати грантові кошти фондів міжнародної технічної допомоги на реалізацію проектів плану соціально-економічного розвитку громади.

2.2. Аналіз впливу реформи децентралізації на фінансову спроможність бюджету територіальної громади

Доцільно розглянути основні показники, за якими можна максимально точно оцінити фінансову діяльність громад.

Перший показник — «Власні доходи на 1-го мешканця» (співвідношення обсягу власних доходів до кількості мешканців відповідної ОТГ), даний показник дає можливість оцінити, як громада розпоряджається ресурсами своєї території: чи всі підприємства справно платять податки, чи всі підприємці мають офіційно оформлених працівників тощо (табл. 2.4).

**Власні доходи на 1-го мешканця Шишацької ОТГ
за 2016 рік - 1 півріччя 2020 року, грн**

Період	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	1 півріччя 2020 року
Сума власних доходів на 1-го мешканця, грн.	4642,6	6167,6	7114,8	7608,2	3613,5

Складено автором на основі додатків А-Л

Протягом останніх п'яти років прослідковується тенденція до збільшення суми власних доходів на одного мешканця Шишацької ОТГ. Таке явище позитивно впливає на фінансову спроможність громади (рис. 2.2).

У формування власних доходів бюджету перше місце займають місцеві податки та збори. Кожного року, починаючи з 2016 до 2020, податкових надходжень отримано більше, ніж було затверджено в планових бюджетах.

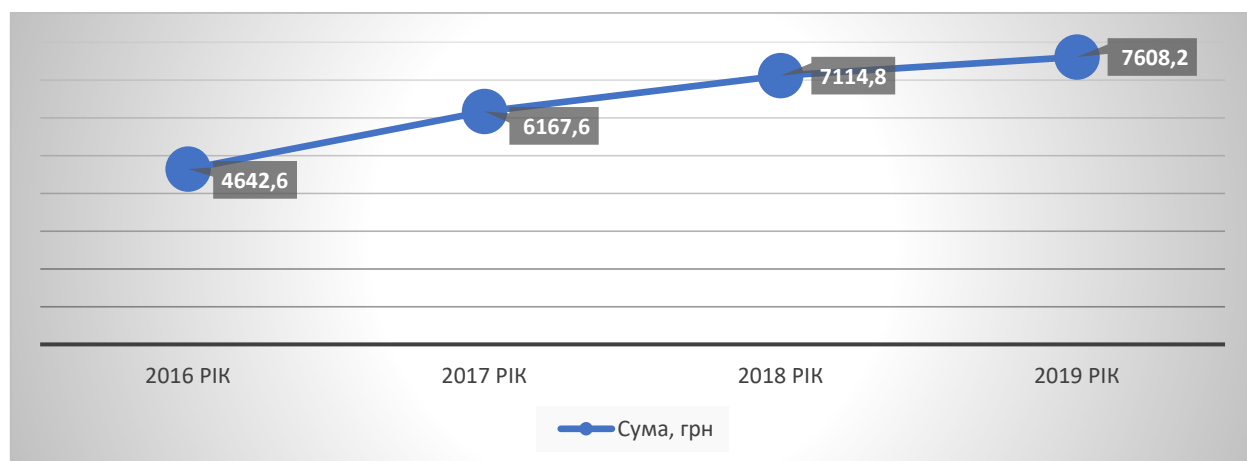

Рис. 2.2. Динаміка зміни власних доходів на одного мешканця Шишацької ОТГ протягом 2016-2019 рр.

Другий показник, який характеризує фінансову діяльність Шишацької ОТГ - «рівень дотаційності бюджету» (співвідношення обсягу базової чи реверсної дотації до загальної суми доходів ОТГ без урахування субвенцій з державного бюджету).

Рівень ротаційності показує значну залежність громади від державного бюджету (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Рівень дотаційності бюджету Шацької ОТГ
за 2016-2019 рр. та 1 півріччя 2020 року, %**

Період	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	1 півріччя 2020 року
Рівень дотаційності	0,13%	-2,0%	-3,0%	- 2,8%	- 6,6%	- 8,2%	-8,2%

Складено автором на основі додатків А-Л

Показник дотаційності громади знаходиться у прямій залежності від обсягу її доходів. Як було з'ясовано, вищі показники доходів спостерігаються в громадах із більшою чисельністю населення. Тобто, потреба у горизонтальному вирівнюванні з наданням базової дотації є більшою у громад із меншою чисельністю населення. Виняток становлять деякі невеликі громади, які не отримують базову дотацію (або перераховують реверсну дотацію), оскільки на їх території розташовані суб'єкти підприємницької діяльності з високим рівнем податкоспроможності.

Однією з таких громад є Шишацька ОТГ, яка починаючи перших років реформи децентралізації перераховує реверсну дотацію до державного бюджету, оскільки горизонтальне вирівнювання податкоспроможності територій проводиться залежно від рівня надходження на одного жителя. По Шишацькій селищній ради у 2017 році середній рівень надходжень податку на доходи фізичних осіб на 1 жителя становить 2510,4 грн. У випадку, якщо надходження на 1 жителя становить більше 1596,8 грн, передбачена реверсна дотація до з місцевого бюджету до державного бюджету. Тому рівень дотаційності має від'ємне значення.

Проте дане явище спостерігається тільки з 2015 року, оскільки у 2014 році Шишацький район отримав дотацію вирівнювання з державного бюджету в сумі 22189,1 тис. грн. Відповідно, можна стверджувати, що реформа децентралізації значно покращила фінансову незалежність даної територіальної громади (рис. 2.3).

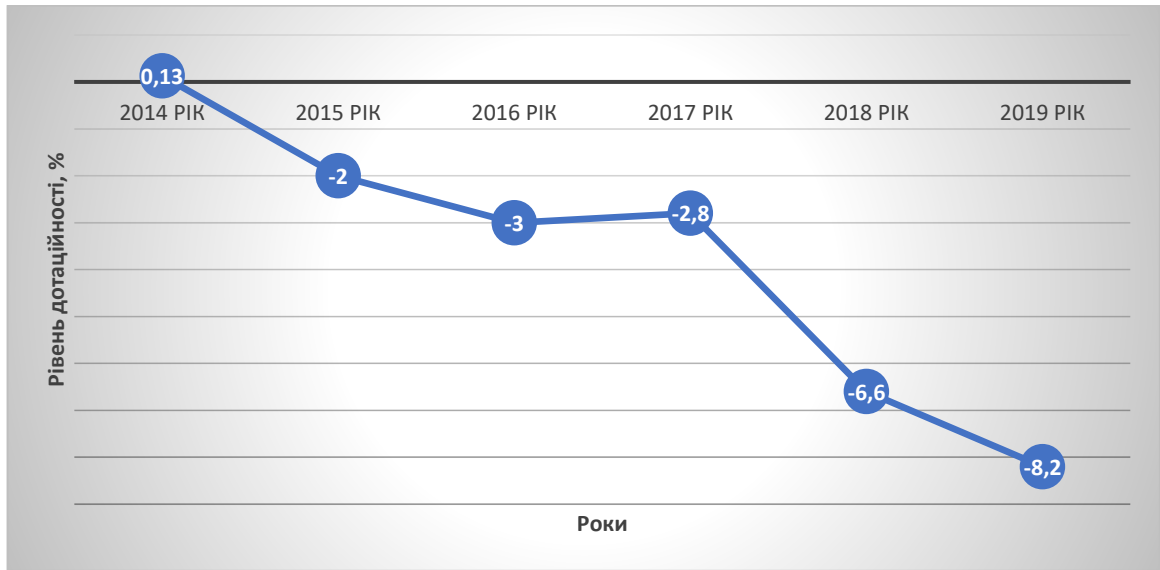

Рис. 2.3. Динаміка зміни рівня дотаційності бюджету Шишацької ОТГ за 2014 – 2019рр., %

Ми бачимо, що рівень дотаційності Шишацького бюджету має мінусовий показник, що свідчить про відсутність залежності бюджету від державних дотацій (рис.2. 3).

Третій показник - «Капітальні видатки на 1-го мешканця» (співвідношення видатків розвитку до кількості мешканців відповідної ОТГ) - вказує на те, скільки грошей громада витрачає саме на розвиток, розбудову інфраструктури громади (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Капітальні видатки на 1-го мешканця (без субвенцій з державного бюджету) за 2016 -2019 роки

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Сума капітальних видатків на 1-го мешканця, грн.	4685,3	4668,5	1849,2	1102,7

Складено автором на основі додатків А-Л

Оцінюючи показник капітальних видатків на одного мешканця Шишацької ОТГ, бачимо стабільне його зниження протягом 2016 – 2019 років (рис. 2.4). Це явище може бути наслідком того, що громада не має достатньо коштів, щоб

виділяти на розвиток інфраструктури, оновлення основних засобів. В іншому випадку, причиною зниження капітальних видатків на одного мешканця може бути те, що наявні основні засоби громади знаходяться в хорошому стані і не потребують оновлення, та інфраструктура територіального об'єднання знаходиться в задовільному стані.

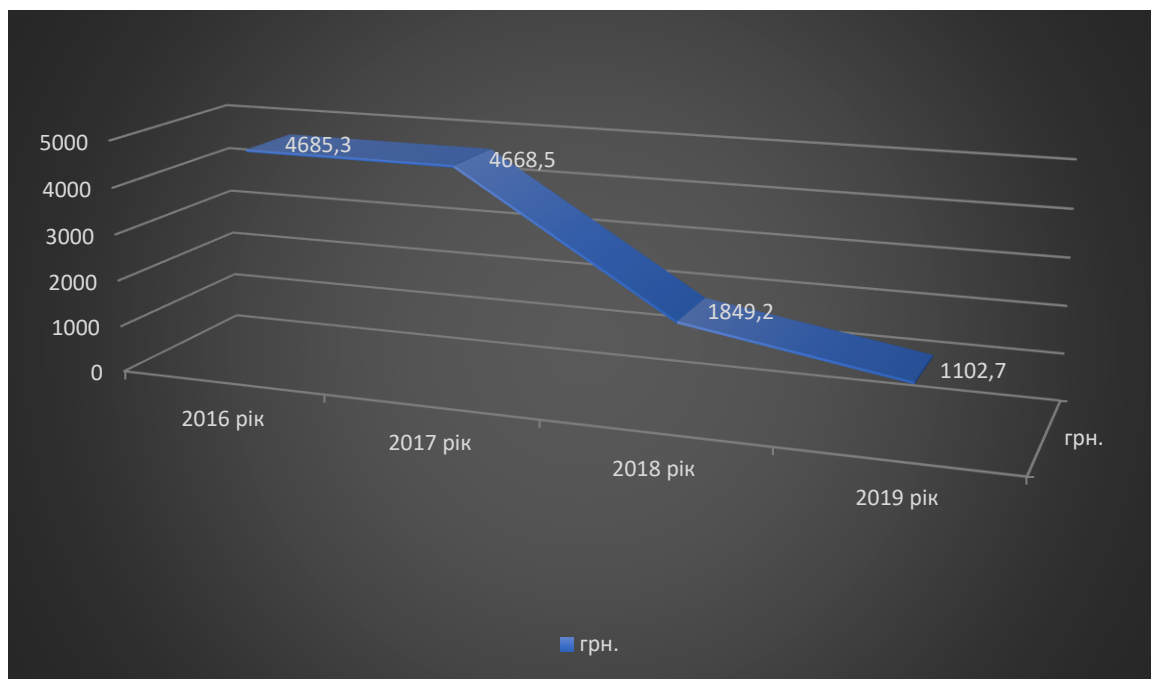

Рис. 2.4. Динаміка зміни капітальних видатки на 1-го мешканця (без субвенцій з державного бюджету) Шишацької ОТГ протягом 2016 -2019 років, грн.

Четвертий показник - «Питома вага видатків на утримання апарату управління» (питома вага видатків на утримання апарату управління органів місцевого самоврядування в сумі доходів загального фонду без трансфертів) - дає можливість зрозуміти, скільки коштів громада витрачає на місцевих чиновників за рахунок бюджету (табл. 2.7). При більшій фінансовій спроможності бюджету частка видатків на утримання апарату управління буде меншою, оскільки такі витрати (без урахування витрат капітального характеру, пов'язаних із утриманням органів управління) мають відносно усталену величину. Тому, у бюджетах із більшим ресурсом витрати на апарат управління у відсотковому вираженні є

меншими. Внаслідок цього, такі громади мають можливість спрямувати більше коштів на розвиток своїх територій.

Таблиця 2.7

Питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах Шишацької ОТГ, % (без субвенцій) за 2016 рік – перше півріччя 2020 року

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	1 півріччя 2020 р.
Питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах, %	11,6	15,2	16,7	18,1	20,3

Джерело: складено автором на основі додатків А-К

Проте у Шишацькій ОТГ спостерігається протилежна ситуація, а саме збільшення питомої ваги видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах, що свідчить про збільшення коштів на обслуговування органів самоврядування та зменшення коштів на розвиток територіальної громади (рис. 2.5).

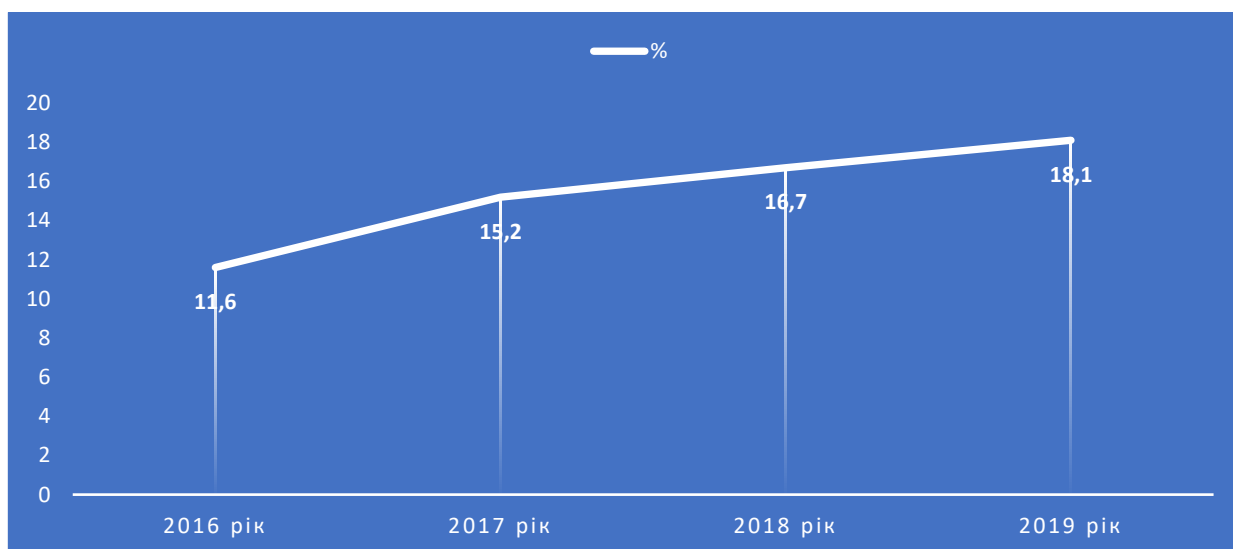

Рис. 2.5. Питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах ОТГ, % (без трансфертів) за 2016-2019 роки

П'ятий показник – «Видатки загального фонду на 1-го мешканця» (співвідношення обсягу видатків загального фонду до кількості мешканців ОТГ).

Даний показник показує суму видатків загального фонду, яка припадає на одного мешканця громади (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка зміни видатків загального фонду бюджету Шишацької ОТГ на 1-го мешканця протягом 2016-2019 років

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, тис. грн	4915,9	7573,1	9480,9	10108,4

Складено автором на основі додатків А-Л

Починаючи з 2016 року можна спостерігати збільшення видатків загального фонду на одного мешканця даної громади. У Шишацькій об'єднаній територіальній громаді це явище є наслідком збільшення витрат на органи самоврядування. Також збільшились загальні видатки на освіту, соціальний захист населення, охорону здоров'я, на фінансове забезпечення діяльності житлово-комунального господарська, збільшилось фінансування сфер культури та мистецтва, фізичної культури і спорту.

Шостий показник – «Питома вага податкових надходжень у загальних доходах місцевого бюджету». Даний показник показує ефективність фінансової політики в збільшенні бюджетних надходжень громади, її фінансової спроможності (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Питома вага податків у доходах бюджету Шишацької громади протягом 2016-2019 років, %

Вид податку	Роки			
	2016	2017	2018	2019
Акцизний податок	3,5	3,4	3,3	2,9
Єдиний податок	8,9	7,5	9,5	11
Податок на нерухоме майно	0,43	13	13	14
Податок та збір на доходи фізичних осіб (60% до бюджету ОТГ)	31,3	36,3	36,2	39,1
Всього податків у доходах бюджету	44,13	57,14	61,94	67

Складено автором на основі додатків А-Л

У 2016 році місцеві податки зайняли другу позицію у формуванні бюджету громади, їх питома вага в доходах громади за 2016 рік - 44,13 %. Протягом наступних, включно з 2019 роком збільшувалась частка податків у доходах бюджету громади та у 2019 році сягнула – 67%.

Збільшилась сума надходжень податку на доходи фізичних осіб з 31,3% у 2016 році до 39,1% у 2019 році. Причиною цього є підняття мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму.

Знизилась сума акцизного податку, хоча ставка даного податку значно збільшилась на загальнодержавному рівні. Зниженням надходжень акцизного податку може бути впровадження обмеження продажу алкогольних напоїв після 22:00 години. Іншими факторами впливу також можуть бути: різке підняття цін на алкогольні напої та тютюнові вироби, ввезення контрабанди та зниження власного виробництва таких товарів.

Також збільшилась частка єдиного податку та податку на нерухоме майно в усіх доходах бюджету ОТГ.

Доцільно проаналізувати зміну ставок місцевих податків.

Таблиця 2.10

Ставка єдиного податку на території Шишацької ОТГ за 2016-2020 роки, %

Група платників податку	І група	ІІ група	ІІІ група	
			платник ПДВ	не платник ПДВ
01.01.2016 р.	10	20	3	5
01.01.2017 р.	10	20	3	5
01.01.2018 р.	10	12	3	5
01.01.2019 р.	10	13	3	5
01.01.2020 р.	10	13	3	5
01.08.2020 р.	7	10	3	5

Складено автором на основі додатків А-Л

З таблиці 2.10 ми бачимо, що ставка єдиного податку знижувалась з 2017 року. Отже, влада громади веде компромісну податкову політику для зацікавлення

підприємців функціонувати на території громади. З серпня 2020 року ставка єдиного податку значно знизилась до 7 % для першої групи платників податку та 10 % для другої групи. Причиною таких дій є удар жорстких карантинних обмежень внаслідок появи у 2019 році вірусу «COVID-19», на діяльність підприємств, особливо на фінансовий прибуток малого та середнього бізнесу. Тому влада Шишацької ОТГ знизила податкові ставки для фінансового зменшення навантаження на підприємства.

Крім того, з 01.08.2020 року змінились ставки на нерухоме майно. Основною зміною є зміна ставки податку на будівлі торговельні з 0,5% у 2019 році до 0,05% з серпня 2020 року. Дана зміна стосується тільки фізичний осіб-підприємців, тобто малого бізнесу. Для юридичний осіб ставка податку залишається незмінною.

Також змінилась ставка транспортного податку. Станом на 01.01.2017 рік ставка податку становила 25000 грн. для автомобілів, випущених не більше 5-и років тому та вартість яких перевищує 750 мінімальних заробітних плат. Проте на 2018 рік затверджено сплату 25000 грн., якщо вартість автомобільного транспорту більша, ніж 375 мінімальних заробітних плат. Такі дії призводять до збільшення надходжень транспортного податку до доходів бюджету.

Отже, проаналізувавши зміну власних доходів на одного мешканця, прослідковується тенденція до збільшення даного показника, внаслідок залучення додаткових надходжень та підвищення ефективності адміністрування податків та зборів.

Щодо рівня дотаційності бюджету Шишацької ОТГ, то з 2015 року даний показник набув від'ємного значення, оскільки місцевий бюджет передавав реверсну дотацію до державного бюджету, дане явище свідчить про незалежність місцевого бюджету від державного бюджету.

Капітальні видатки на одного мешканця суттєво знизилися протягом 2016-2019 років, що свідчить про зменшення витрачання коштів на розвиток інфраструктури громади.

Питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах Шишацької ОТГ з кожним роком збільшується, що є негативним чинником, який впливає на фінансову спроможність громади.

Показник видатків загального фонду на одного мешканця зростає паралельно з показником власних доходів на одного мешканця. Загалом, таке явище є позитивним для фінансової спроможності ОТГ, проте може бути також наслідком інфляції на державному рівні.

Щодо питомої ваги окремих податків у доходах бюджету Шишацької громади, то відбувається зріст даного показника по усіх податках, крім акцизного. Ефективна податкова політика збільшує власні надходження громади, залучає нових підприємців для діяльності на території громади та приносить загальний розвиток усіх галузей ОТГ.

Здійснене дослідження дозволяє зробити висновок про помітний позитивний вплив реформи децентралізації на бюджет Шишацької ОТГ. Вона має достатній рівень фінансових можливостей для здійснення своїх повноважень та покращення рівня життя кожного жителя, стали більш незалежними та самодостатніми, а за рахунок збільшення власних надходжень здатні здійснювати фінансування витрат, спрямованих, безпосередньо, на розвиток громади, що вказує на поступове перетворення їх з бюджетів «проїдання» в бюджети розвитку.

2.3. Забезпечення фінансової спроможності бюджету Шишацької ОТГ у процесі реформи децентралізації

Для оцінки рівня забезпеченості фінансової спроможності місцевого бюджету Шишацької об'єднаної територіальної громади, необхідно проаналізувати динаміку зміни основних показників фінансової стійкості місцевого бюджету.

Одним із найпоширеніших методичних прийомів аналізу інформації, яка міститься у фінансовій звітності місцевих органів влади, є аналіз бюджетних коефіцієнтів. Для місцевих органів влади проведення всебічного детального аналізу з урахування бюджетних коефіцієнтів сприяє покращенню прийняття бюджетних

рішень і підвищенню якості структури бюджету, а також є відправною точкою при формуванні фінансової стратегії соціально-економічного розвитку адміністративно-територіального утворення, що впливає на розвиток подій та якісний бюджету в майбутньому.

В аналізі фінансової стійкості місцевих бюджетів, як правило, пропонується використовувати коефіцієнти, що характеризують бюджетну самостійність, забезпеченість, стан податкової бази та міжбюджетні відносини.

Такий аналіз дозволить визначити рівень забезпечення фінансової спроможності бюджету Шишацької ОТГ.

Основні коефіцієнти розраховано на основі звітів виконання бюджету Шишацької громади за 2016 – 2019 роки. Розраховані показники подані в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

**Динаміка зміни показників фінансової стійкості місцевого бюджету
Шишацької ОТГ протягом 2016-2019 років**

Назва показника	Формула	Роки			
		2016	2017	2018	2019
Оцінка бюджетної самостійності					
Коефіцієнт концентрації власних доходів, Квд	$K_{вд} = D_{в} / D$, де $D_{в}$ – власні доходи бюджету; D – доходи бюджету.	0,58	0,64	0,64	0,68
Коефіцієнт залежності бюджету (концентрації фінансової допомоги), Кдз	$K_{дз} = T / D$, де T – трансферти.	0,39	0,29	0,34	0,29
Оцінка бюджетної забезпеченості					
Коефіцієнт автономії, Кавт	$K_{авт} = D_{в} / B$, де B – витрати бюджету.	0,66	0,60	0,62	0,67
Коефіцієнт фінансової залежності, Кфз	$K_{фз} = B / D_{в}$	1,51	1,67	1,61	1,49
Оцінка стану податкової бази					
Частка місцевих податків та зборів у структурі надходжень, Кмпз	$K_{мпз} = МПЗ / D$, де $МПЗ$ – місцеві податки та збори.	0,21	0,23	0,22	0,24
Коефіцієнт податкової самостійності, Кпс	$K_{пс} = ПД / D$	0,56	0,63	0,62	0,67

Оцінка міжбюджетних відносин						
Частка доходів, які враховуються при визначенні трансфертів у структурі доходів місцевого бюджету без урахування трансфертів, Кдз	Кдз=Дз/ДБТ, де Дз – доходи загального фонду; ДБТ – доходи місцевого бюджету за винятком міжбюджетних трансфертів.	1,59	1,32	1,48	1,36	
Частка дотації та цільових субвенцій у структурі доходів місцевого бюджету, Кдс	Кдс=ДС/Д, де ДС – дотації та цільові субвенції місцевого бюджету.	0,39	0,29	0,34	0,29	

Складено автором на основі додатків А-Й

Коефіцієнт концентрації власного капіталу характеризує частку власних надходжень бюджету в загальній сумі доходів. Чим вище значення цього показника, тим більш стає, стабільне та незалежне фінансове положення територіальної громади. У фінансово стійких бюджетах показник концентрації власних надходжень більший за 0,60 (60%). Цей коефіцієнт, розрахований по даних бюджету Шишацької ОТГ, зростає. У 2016 році даний показник становив 0,58, а вже у 2019 році – 0,68, що свідчить про покращення фінансової стабільності місцевого бюджету.

На рівень фінансової забезпеченості місцевого бюджету суттєво впливає такий показник, як частка дотацій в загальній сумі доходів. Протягом 2016-2019 років відбувається значне зниження аналізованого показника в проміжку 0,39-0,29. Така ситуація є позитивною для місцевих органів влади, оскільки свідчить про низьку концентрацію офіційних трансфертів в сукупних доходах місцевого бюджету.

Для оцінки бюджетної забезпеченості доцільно розрахувати коефіцієнт автономії, який визначається як питома вага власних доходів в сукупних витратах бюджету ОТГ, рекомендоване значення показника $>0,5$. Протягом досліджуваних років спостерігається незначний зріст даного коефіцієнту з 0,66 до 0,67.

Коефіцієнт фінансової залежності показує рівень покриття сукупних видатків місцевого бюджету власними доходами. Для бюджету Шишацької ОТГ цей показник знизився з 1,51 у 2016 році до 1,49 у 2019 році.

Наступним кроком слід здійснити оцінка податкової бази місцевого бюджету Шишацького району. Для цього визначимо частку місцевих податків та зборів у структурі загальних доходів бюджету.

У 2016 році частка місцевих податків та зборів становила 0,21 а зросла до 0,24 у 2019 році. Таке явище є позитивним для фінансової спроможності місцевого бюджету, оскільки збільшення частки місцевих податків та зборів є одним із пріоритетних завдань для органів місцевого самоврядування. Це, в свою чергу, сприяє посиленню фінансової стійкості та самостійності місцевого бюджету, ефективності використання наявного фінансового потенціалу території Шишацької ОТГ і покращання рівня та якості послуг, що надаються жителям громади.

Наступним важливим показником в оцінці податкової бази є коефіцієнт податкової самостійності – це частка усіх податкових надходжень в структурі загальних доходів. Рівень податкових надходжень до бюджету визначається не лише достатністю податкової бази регіону, але й підходами до податкового регулювання.

У Шишацькому бюджету частка податкових надходжень, починаючи з 2016 року, значно зросла. У 2016 році показник становив 0,56, а у 2019 - 0,67. Підвищення рівня коефіцієнту податкової самостійності є наслідком процесу децентралізації та делегування повноважень з центру регіонам з одночасним закріпленням за ними нових джерел власних надходжень, в першу чергу, податкових надходжень. Оцінка міжбюджетних відносин дозволяє визначити рівень фінансової самодостатності громади, стан бази її власних доходів, рівень стійкості територіального бюджету.

Першим показником в оцінці міжбюджетних відносин є частка доходів, які враховуються при визначенні трансфертів у структурі доходів місцевого бюджету без урахування трансфертів. Даний показник розраховується як відношення загальних доходів бюджету до доходів місцевого бюджету за винятком міжбюджетних трансфертів.

Частка доходів, які враховуються при визначенні трансфертів у структурі доходів місцевого бюджету у Шишацькій ОТГ у 2016 році становила – 1,59, а у 2019 році – 1,36, що є позитивним для фінансової спроможності цієї територіальної

громади, оскільки показує збільшення доходів бюджету без урахування міжбюджетних трансфертів.

Частка дотації та цільових субвенцій у структурі доходів місцевого бюджету показує залежність місцевого бюджету від державного фінансування. У Шишацькій ОТГ спостерігається зменшення частки дотацій та цільових субвенцій у структурі загальних доходів, а у 2016 році їх частка становила 0,39, а вже у 2019 році – 0,29, що свідчить про зниження залежності місцевого бюджету.

Проведене дослідження показує, що рівень забезпечення фінансової спроможності Шишацької об'єднаної територіальної громади в умовах децентралізації є достатньо високим. Підвищення показника фінансової стійкості бюджету є наслідком збільшення власних надходжень до бюджету, що пояснюється зростом частки податкових надходжень у структурі доходів місцевого бюджету Шишацької ОТГ.

Також є задовільним рівень залежності від фінансової допомоги з державного бюджету, який показує низьку залежність органів місцевого самоврядування від фінансових ресурсів загальнодержавного значення. У регіоні відсутня потреба у нагальному залученні додаткових ресурсів, оскільки фінансування видатків забезпечене коштами власних джерел надходжень.

Отже, після проведеного аналізу можна зробити висновок, що Шишацька територіально громада має достатньо ресурсів для забезпечення фінансової спроможності місцевого бюджету. Проте, необхідно розробляти стратегію стабільного розвитку (нарощування бюджетних можливостей), яка передбачає активізацію роботи органів місцевого самоврядування з розширення податкових і неподаткових джерел формування дохідної частини бюджету за рахунок виявлення резервів та використання альтернативних джерел формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ БЮДЖЕТУ ШИШАЦЬКОЇ ОТГ

3.1. Формування місцевої фінансової політики як основа підвищення фінансової спроможності бюджету ОТГ

Світовий досвід провадження державної регіональної політики наголошує на необхідності формування спроможних територіальних громад відповідно до потреб вирішення нагальних суспільно-економічних проблем в межах ресурсного потенціалу регіонів. Виключно складовою державного регулювання регіонального розвитку є розподіл фінансових ресурсів між територіальними одиницями, а також створення особливих умов, а, передусім, мотивації місцевих громад для збільшення фінансового потенціалу кожного окремого регіону.

Для того, щоб місто, регіон та область були здатними забезпечити виконання своїх завдань, вони повинні володіти відповідним обсягом фінансових ресурсів, які дадуть змогу використовувати ці ресурси на задоволення власних потреб. Основним у такому випадку виступає принцип самостійності, спрямований на коректне та збалансоване формування місцевих бюджетів. Оскільки громада є територіальною основою для створення та діяльності органів місцевого самоврядування, податковий потенціал бере активну участь. Ймовірно, що формування фінансово самодостатніх адміністративно-територіальних одиниць потребує змін не тільки у податковому та бюджетному законодавствах, але й у територіальних розмірах громад, районів і регіонів [38].

Вітчизняні науковці справедливо пов'язують фінансову політику місцевого самоврядування з цілями економічної політики регіону та її соціальною спрямованістю, сутність якої полягає у забезпеченні нарощування економіко-бюджетної потужності регіону за умови збалансованості всієї його економіки [39].

Як правило, сутність фінансової політики місцевих органів влади розглядають як систему заходів, спрямованих на ухвалення управлінських рішень щодо

формування, розподілу та використання фінансових ресурсів у регіонах із урахуванням особливостей їх розвитку та з метою безперервного фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування коштами для виконання власних і делегованих повноважень. Відповідно до такого трактування значення фінансової політики місцевих органів влади полягає в тому, що вона являє собою заснований на нормах законодавства процес управління механізмом формування і використання фондів грошових коштів, призначених для забезпечення повноцінного виконання специфічних функцій місцевого самоврядування [40, с. 95].

Фінансова політика на рівні територіальної громади має враховувати інтереси територіальної громади, а не лише держави. Відповідність фінансової політики громадським інтересам досягається участю представників територіальної громади в управлінні фінансовими ресурсами [41, с. 55].

Фінансова політика повинна базуватися на принципах, орієнтованих на досягнення конкретних цілей, які стоять перед органами місцевого самоврядування з метою ефективного управління фінансовими ресурсами територіальної громади (табл. 3.1). У Шишацькій територіальній громаді з 2015 року використовується програмно-цільовий метод соціально-економічного планування розвитку громади. Даний метод вже давно використовується успішними зарубіжними країнами, та є доволі ефективним у використанні.

Фінансування проектів на програм громади відбувається за рахунок коштів селищного бюджету, цільових субвенцій з державного бюджету, фінансової допомоги з державного фонду регіонального розвитку, субвенцій з державного бюджету на розвиток сільської медицини, коштів міжнародної технічної допомоги, донорських та приватних коштів. Політика Шишацької громади спрямована на забезпечення радикального реагування виконавчих органів та суспільства на виклики, що постають перед громадою, спрямоване на досягнення нових цілей у новій концепції розвитку громади та припинення застою у сфері розвитку, який характерний багатьом селищним територіям.

Принципи фінансової політики місцевого самоврядування

Принципи	Сутність принципу
Наукової обґрунтованості	Поставлені цілі узгоджуються з наявним і потенційним обсягом фінансових ресурсів
Соціальної спрямованості	Обов'язковість якості економічного зростання, що відображає посилення соціальної спрямованості економічного розвитку регіонів
Об'єктивності	Відображення в фінансовій політиці об'єктивних процесів, що відбуваються в регіонах відповідно до економічних умов
Цілеспрямованості	Досягнення встановлених місцевими органами влади цільових орієнтирів за певний період, взявши за основу обґрунтованості стратегічні і тактичні цілі
Макроекономічної стабільності	Фінансова політика повинна будуватися на реальних показниках соціально-економічного розвитку регіонів країни, що дасть змогу знизити ризики недофінансування бюджетних програм на місцевому рівні
Поступового розвитку	Нарощування економіко-бюджетної потужності, що враховує послідовність і поступальність процесу розвитку
Балансу інтересів	Урахування інтересів усіх учасників фінансових відносин у регіоні
Фінансової самозабезпеченості	Нарощування економіко-бюджетної потужності регіональної системи при збалансованості економіки всього регіону і всіх ланок бюджетної системи формує потенціал саморозвитку територіальних громад
Ефективності та результативності	Оцінка якості реалізації фінансової політики місцевого самоврядування щодо ефективного витрачання коштів та прогнозування очікуваного фінансового результату
Гласності	Відвертість, прозорість і підконтрольність бюджетних стосунків на всіх стадіях бюджетного процесу, що дасть змогу створити умови для ефективного і раціонального проведення фінансової політики на рівні територіальних одиниць
Публічності	Напрямки та результати діяльності органів місцевого самоврядування висвітлюються у засобах масової інформації з метою регулярного інформування громадян про використання їх коштів

Складено автором на основі джерела [39].

Окреме місце серед загальних напрямів розвитку відведене заходам, що спрямовані на зміцнення житлово-комунальної сфери, благоустрою та інфраструктури, економічної та соціальної доступності слаборозвинутої периферії

та усунення загального соціально-економічного дисбалансу громади. Збалансована матеріальна та нематеріальна інфраструктура й ефективний потенціал є необхідною передумовою для досягнення поставлених та узгоджених цілей розвитку даної громади.

Влада громади ефективно займається створенням нових робочих місць. Так, протягом 2019 року створено 96 робочих місць. А на оплачувані громадські роботи залучено 244 особи. А працевлаштовано біля 90% безробітного населення.

Велику частину видатків громада спрямовує на оновлення інфраструктури: ремонт доріг, тротуарів, будівель, водопостачання, побудову водогонів по дрібним селам, реконструкцію освітлення. Також значна частина коштів виділяється на проблему сміттевого вивозу, переробки та сортування. Наприклад, в 2019 році ОТГ перемогло в проекті на придбання сміттесортувальної лінії для полігону твердих побутових відходів. Кожного року виділяються кошти на встановлення сміттєвих баків для покращення естетичного вигляду громади.

Видатки на інфраструктуру спрямовуються для того, щоб збільшити туристичну привабливість громади. На території Шишацької ОТГ розташоване село Гоголеве, де проживала родина Гоголя Миколи Васильовича, тому частину коштів виділено на реконструкцію інфраструктури цього села.

Реформування місцевих органів самоврядування принесло нові можливості для перспективного розвитку сільських територій. Позитивним моментом є той факт, що за п'ять років рівень доходів бюджету Шишацької ОТГ значно збільшився, а це сприяє проведенню ефективної соціальної політики, тому громада ефективно займається соціальним забезпеченням свого населення, оскільки соціально забезпечене, згруповане суспільство, яке постійно розвивається – це один, з головних чинників формування фінансово спроможності громади.

Основним напрямком економічного розвитку громади є сільське господарство, оскільки біля 70% земель громади є землями сільськогосподарського призначення. За основними показниками сільськогосподарської діяльності Шишацька ОТГ посідає перші місця.

Тому фінансова політика спрямована на розвиток сільських господарств, зацікавлення підприємств, сільгоспвиробників та фермерських господарств до діяльності саме на території Шишацької громади.

Ще однією головною виробничою спеціалізацією Шишацького району є газодобування та переробка газового конденсату. Загалом, промисловий комплекс громаду формує 77,1% валового регіонального продукту району. За 2018 рік промисловою галуззю реалізовано продукції більше ніж на 12 млрд. грн., що більше проти 2017 року на 26,2%. Серед районів області за обсягом реалізованої промисловості продукції (товарів та послуг) без ПДВ та акцизу у розрахунку на одиницю населення Шишацький район посідає 1-ше місце протягом 2015-2020 років, та до цього періоду.

Також селищна рада займається максимальним залученням інвестицій. Основними інвесторами ОТГ виступають: Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР), обласний конкурс проєктів Полтавської області, держава (субвенції на розвиток інфраструктури сільських населених пунктів), область (конкурс «Бюджет участі», цільові програми), міжнародні фонди.

Крім того, влада громади регулярно подає заявки на конкурси, які проводяться при посольствах та міжнародними донорськими організаціями. Тільки протягом 2019 року реалізовано 10 конкурсних проєктів на суму близько 7200,0 тис. грн., та подано 20 заявок на суму 18000,0 у 2020 році.

Основою фінансової політики об'єднаної територіальної громади є фінансово-бюджетна складова її розвитку.

Слід зазначити, що базовими джерелами наповнення місцевого бюджету є податкові надходження, а саме: податок на доходи фізичних осіб, податок на майно та акцизний податок, а також міжбюджетні трансферти. Місцеві податки займають другу позицію у формуванні бюджету громади.

Фінансова самодостатність районного бюджету та бюджетів сільських рад, які входять до бюджету Шишацького району, є досить високою. Фінансові ресурси району дають можливість в кожному населеному пункті вирішувати основну частину місцевих потреб та надавати необхідні для жителів послуги. Основою

такого явища є надходження до бюджетів податку на доходи фізичних осіб, податку на майно в частині плати за землю та рентної плати за користування надрами для видобування природного газу та газового конденсату (біля 17% від суми доходів державного бюджету протягом 2016-2019 років).

Отже, основними факторами, які визначають фінансову політику Шишацької об'єднаної територіальної громади є:

- покращення умов життєдіяльності громадян на основі розвитку економіки, що несе за собою підвищення рівня зайнятості, зростання доходів населення, зниження рівня інфляції через розширення пропозиції товарів і послуг;
- впровадження середньострокового бюджетного планування на основі програмно-цільового методу;
- підвищення ефективності видатків бюджету;
- забезпечення виконання дохідної частини бюджету громади протягом року;
- поліпшення рівня інвестиційної привабливості громади;
- удосконалення податкової політики, оптимізація податкових ставок;
- оптимізація рентних ставок на користування надрами для газовидобування, лісовими ресурсами, водними об'єктами;
- покращення ефективності та раціональності використання природних ресурсів та мінімізації їх пошкодження;
- удосконалення функціонування житлово-комунального господарства;
- модернізація аграрної галузі, залучення додаткових інвестицій для розвитку аграрної сфери виробництва;
- підтримка підприємництва та посилення його ролі в соціально-економічному розвитку, підвищення мотивацій до відкриття власних справ, зацікавлення всеукраїнських та міжнародних компаній, виробників для діяльності у сферах: газовидобування, переробки газового конденсату, сільського господарства, виробництва, харчової промисловості;
- регулярна участь у фінансових конкурсах, створення власних проєктів;

- розвиток інфраструктури для подальшої оптимізації видатків;
- забезпечення соціального розвитку громади, залучення населення до активного розвитку ОТГ;
- підвищення рівня оплати праці, ефективності використанні трудової сили та формування конкурентоспроможного ринку трудових ресурсів;
- усунення проблем із безробіттям населення, створення нових робочих місць;
- підтримка населення пенсійного віку, усунення заборгованості до Пенсійного фонду України;
- розробка стратегії енергозбереження шляхом використання місцевих видів палива в бюджетних установах;
- розвиток туристичної сфери.

Шишацька територіальна громада усвідомлено працює над розробкою стратегії свого розвитку, обговорюючи її з представниками усіх зацікавлених сторін, враховуючи думку кожного. Це дає можливість розкрити сильні та слабкі сторони сільської території, визначити конкурентні переваги порівняно із своїми сусідами, а також сприяє прийняттю більш виважених рішень та спільному вирішенню складних економічних проблем.

Отже, ефективна фінансова політика органів місцевого самоврядування Шишацької об'єднаної територіальної громади націлена на забезпечення максимально сприятливих умов для безперервного, стабільного соціально-економічного розвитку свого регіону, з урахуванням нових особливостей економічної ситуації в країні.

3.2. Можливості залучення коштів із вітчизняних та зарубіжних грантів для розвитку ОТГ

Шишацька територіальна громада ефективно використовує можливості залучення коштів із вітчизняних та зарубіжних грантів для розвитку свого регіону, оскільки це є одним з важливих завдань органів місцевого самоврядування. Низка

питань, успішно вирішуються за рахунок залучення фінансового ресурсу з інших джерел.

Реалізація проектів розвитку Шишацької об'єднаної територіальної громади здійснюється за рахунок фінансування з наступних джерел:

1. Кошти Міжнародної фонду технічної допомоги.
2. Кошти державного бюджету, у тому числі за рахунок надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад.
3. Кошти Державного фонду регіонального розвитку.
4. Кошти місцевого бюджету.

Протягом 2015-2019 років обсяг фінансування за рахунок ДФРР має стійку тенденцію до зростання та має стійку тенденцію до зростання. Так у 2019 році на потреби регіонального розвитку було спрямовано 7,7 млрд. грн (або на 28,3% більше порівняно з 2018 роком).

Крім того, гранти міжнародної технічної допомоги протягом 2015-2020 років входять до найважливіших джерел коштів для розвитку громади.

На сьогодні функціонують ряд перспективних фондів («Відродження», «ДОБРЕ» (Decentralization Offering Better Results and Efficiency – DOBRE), «Підтримка децентралізації в Україні» (DESPRO) та ін.), до яких Шишацька громада подає також свої проекти. Такі фонди формуються здебільшого не лише за рахунок вітчизняних внесків, а й вагома частка належить іноземним фондам розвитку [44].

Для участі у грантових програма Шишацька громада виконує наступні кроки:

- перший крок – визначається проблема, формулюється її актуальність та невідкладність рішення, планується програма проекту, складається бюджет;
- другий крок – пошук грантових конкурсів, мета і завдання яких співпадають з метою і завданням створеного проекту;
- третій крок – звернення, підготовка грантової заявки з урахуванням вимог відповідного грантодавця, надсилання цієї заявки, контакт з представниками організації-донора і отримання коштів або інших ресурсів.

Завдяки реформи децентралізації об'єднані громади вперше отримали реальну можливість використати наявні фінансові ресурси для вирішення нагальних проблем громади. До цього часу проекти мали ситуативний характер і виникали лише при появі конкретного заходу, конкурсу або ініціативи.

До реформи децентралізації в Шишацькій ОТГ накопичилась ціла низка проектів соціально-економічного розвитку, реалізація яких є не лише бажаною, а подекуди і життєво необхідною.

Будь-який фонд при оголошенні конкурсу має свої чітко встановлені пріоритети до реалізації, які в ході процесу можуть довільно змінюватись. Подібним чином здійснюється коригування часу на прийняття рішення щодо кінцевого реципієнта коштів.

Крім того, постійно подаються заявки на конкурси, які проводяться при посольствах та міжнародними донорськими організаціями.

Впродовж 2016 року було підготовлено та подано у вигляді інвестиційних проектів 19 заявок на суму 35724,594,0 тис. грн.

За 2017 рік реалізовано 2 проекти, один з яких було реалізовано за рахунок залучення міжнародної технічної допомоги, а саме підтримки Німецького товариства співробітництва (GIZ) за проектом «Підтримка реформи децентралізації в Україні» (табл. 3.2).

У 2018 році подано 16 заявок на фінансування проектів розвитку Шишацької ОТГ, загалом на суму 39156,795 тис. грн. Серед них, 2 проекти було профінансовано в цьому ж році на суму 7981,795 тис. грн (табл. 3.3).

Також реалізовано проект «Капітальне будівництво Центру Громадської безпеки в с. Михайлики Шишацького району Полтавської області» за підтримки міжнародної технічної допомоги, а саме «Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ)» на суму 4500,0 тис. грн.

Перелік проектів Шишацької ОТГ реалізованих у 2017 році

№	Назва проекту	Ініціатор/ реципієнт/ бенефіціар	Донор	Термін реалізаці ї	Вартість проекту, всього (грн./ дол. США/ євро)	Мета проекту
1.	Пілотний проект зі створення та апробації віддалених точок доступу до адміністративних послуг з забезпеченням автоматизованого доступу до Державних реєстрів України для обслуговування громадян, що проживають на дальній відстані від центру об'єднаної громади	Шишацька селищна рада (об'єднана територіальна громада)	Німецьке товариство з міжнародного співробітництва (GIZ) за проектом «Підтримка реформи децентралізації в Україні»	Листопад 2016 року – квітень 2017 року	190,58 тис. грн	Створення віддаленої точки доступу до адміністративних послуг, навчання персоналу, розповсюдження отриманого досвіду
2.	Система внутрішнього автобусного сполучення «Громада без околиць»	Шишацька ОТГ	Область (фінансування з обласного бюджету)	2017 рік	500 тис. грн	Придбання автобуса для пасажирських перевезень

Складено автором на основі джерела

Перелік проектів Шишацької громади, що були реалізовані у 2018 році за рахунок коштів державного, обласного і місцевого бюджетів

№	Назва проекту	Ініціатор/ реципієнт/ бенефіціар	Донор	Термін реалізації	Вартість проекту, всього (грн./ дол. США/ євро)	Мета проекту
1.	Придбання вантажного автомобіля для здійснення ремонту доріг Комунальним підприємством «Техкомунбуд» в межах Шишацької об'єднаної територіальної громади	Шишацька селищна рада (об'єднана територіальна громада)	Область (фінансування з обласного бюджету та місцевого бюджету)	2018 рік	2000,0 тис. грн	Придбання вантажного автомобіля для здійснення ремонту доріг у Шишацькій ОТГ
2.	Капітальний ремонт будівель опорного закладу «Шишацька спеціалізована школа ім. В. І. Вернадського Шишацької селищної ради Полтавської області» в смт. Шишаки Полтавської області (ПЕРША ЧЕРГА)	Шишацька ОТГ	Державний фонд регіонального розвитку (та місцевий бюджет)	2018 - 2019 роки	5981,795 тис. грн	Капітальний ремонт опорного закладу в Шишацькій ОТГ

Складено автором на основі джерела

У 2019 році було подано 15 заявок на фінансування проектів розвитку громади на суму 57471,3 тис. грн. Всього 3 проекти-переможці конкурсів фінансування на суму 5318,8 тис. грн (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Проекти-переможці конкурсів розвитку Шишацької ОТГ у 2019 році

№	Назва проекту	Ініціатор/ реципієнт/ бенефіціар	Донор	Термін реаліза ції	Вартість проекту, всього (грн./ дол. США/ євро)	Мета проекту
1.	Придбання сміттесортувальної лінії для полігону твердих побутових відходів Шишацької ОТГ	Шишацька селищна рада (об'єднана територіальна громада)	Область (фінансування з обласного бюджету та місцевого бюджету)	2019 рік	1176,0 тис. грн	Придбання лінії для сортування сміття твердих побутових відходів
2.	Розважальний острів «Наша громада» під відкритим небом	Шишацька ОТГ	Область (профінансовано коштом місцевого бюджету 42,8 тис. грн та обласного бюджету 100,0 тис. грн)	2019 рік	142,8 тис. грн	Побудова розважального острову під відкритим небом
3.	Добудова приміщення Амбулаторії Загальної Практики (АЗПСМ) у с. Михайлики	Селищна рада Шишацького району	Держава (державна субвенція місцевим бюджетам на розвиток охорони здоров'я у сільській місцевості у 2019 році)	2019 рік	4000,0 тис. грн	Добудова приміщення Амбулаторії в селі Михайлики Шишацького району

Складено автором на основі джерела

Також, у 2019 році відбулась реалізація 3-ох проектів за рахунок залучення міжнародної технічної допомоги (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Проекти-переможці міжнародних конкурсів розвитку Шишацької ОТГ у 2019 році

№	Назва проекту	Ініціатор/ реципієнт/ бенефіціар	Донор	Термін реалізац ії	Вартість проекту, всього (грн./ дол. США/ євро)	Мета проекту
1.	Створення енергетичного обслуговуючого кооперативу «Благоустрій Енергія» у сільській місцевості»	Шишацька селищна рада (об'єднана територіальна громада)	Фонд Генріха Бьоля (Німеччина)	2019 рік	529,6 тис. грн	Створення 5 нових робочих місць, виробництво альтернативного палива
2.	«Молодіжний центр на базі сільського будинку культури у с. Жоржівка»	Шишацька селищна рада	Грантова програма підтримки мікропроектів від Посольства Німеччини	2019 рік	307,0 тис. грн	Покращення дозвілєвої інфраструктури в сільській місцевості
3.	«Створення віддалених робочих місць адміністраторів Офісу муніципальних послуг у селах Михайлики, Пришиб, Сагайдак»	Селищна рада Шишацького району	U-LEAD з Європою	2019 рік	279,3 тис. грн	Створення 5 нових робочих місць

Складено автором на основі джерела

За 2020 рік подано 12 заявок на фінансування проектів розвитку Шишацької об'єднаної територіальної громади на суму 67334,2 тис. грн. Разом 6 проектів-переможців конкурсів на суму 1398,2 тис. грн (табл. 3.6).

Проекти-переможці конкурсів розвитку Шишацької ОТГ у 2020 році

№	Назва проекту	Ініціатор/ реципієнт/ бенефіціар	Донор	Термін реалізації	Вартість проекту, всього (грн./ дол. США/ євро)	Мета проекту
1.	Розвиток туристично-дозвіллевої інфраструктури у межах Шишацької ОТГ	Шишацька селищна рада (об'єднана територіальна громада)	Область та місто (фінансування з обласного бюджету та місцевого бюджету)	2020 рік	700,0 тис. грн	Розвиток туристично-дозвіллевої інфраструктури
2.	Спортивно-розважально-інформаційно-ігрова територія дозвілля «Твій найкращий вибір!», с. Тищенки, Шишацький район	Шишацька ОТГ	Область та місто (профінансовано коштом місцевого бюджету 42,8 тис. грн та обласного бюджету 100,0 тис. грн)	2020 рік	284,2 тис. грн	Побудова спортивно-розважально-інформаційно-ігрова територія дозвілля «Твій найкращий вибір!», с.Тищенки, Шишацький район
3.	«Родинне місце відпочинку моєї мрії (село Гоголеве Шишацької ОТГ)»	Селищна рада Шишацького району	Область та місто (профінансовано коштом місцевого бюджету 42,8 тис. грн та обласного бюджету 100,0 тис. грн)	2020 рік	150,0 тис. грн	Організація «Родинне місце відпочинку моєї мрії (село Гоголеве Шишацької ОТГ)»
4.	«Freedom class – навчайся у просторі без меж!», с. Велика Бузова, Шишацький	Селищна рада Шишацького району	Область та місто	2020 рік	100,0 тис. грн	Запровадження системи «Freedom class – навчайся у просторі без меж!» у с.

	район					Велика Бузова, Шишацького району
5.	НОП-Go! Новий освітній простір – своїми руками!, с. Велика Будова, Шишацький район	Селищна рада Шишацького району	Область і місто	2020 рік	100,0 тис. грн	Запровадження системи НОП-Go! Новий освітній простір – своїми руками!, с. Велика Будова, Шишацький район
б.	«Сучасна майстерня – чисте повітря. Система вентиляції», с. Велика Бузова, Шишацький район	Селищна рада Шишацького району	Область і місто	2020 рік	100,0 тис. грн	Встановлення систем «Сучасна майстерня – чисте повітря. Система вентиляції», с. Велика Бузова, Шишацький район

Складно автором на основі джерела

Обласний конкурс проектів розвитку територіальних громад Полтавської області дозволив залучити з обласного бюджету 588,0 тис. грн. на сміттесортувальну лінії для полігону твердих побутових відходів. У рамках цього ж Конкурсу для реалізації у 2020 році буде залучено 350,0 тис. грн. на розвиток туристично-дозвіллевої інфраструктури на території Шишацької ОТГ.

Перемога у конкурсі місцевих ініціатив Полтавської області «Бюджет участі» посприяла реалізації проекту «Розважальний острів «Наша громада» під відкритим небом» у с. Велика Бузова виділено 135,0 тис. грн. – коштів з селищного і 50,0 тис. грн. обласного бюджетів. Даний проект був передбачений для облаштування зони відпочинку, культурного дозвілля, спортивно- розважальних ігор, проведення свят та різних масових свят під відкритим небом.

Крім того, у 2020 році надійде 100,0 тис. грн. Коштів обласного бюджету на реалізацію проекту «Спортивно-розважально-інформаційно-ігрова територія дозвілля «Твій найкращий вибір!» у селі Тищенки Шишацького району.

Завдяки залученню коштів міжнародної технічної допомоги у 2020 році може бути реалізований проєкт: «Кластер з виробництва біоенергії у Шишацькій ОТГ» (ТОВ «Німецько-українське підприємство «БІТ»). Залучений ресурс може становити 11000,0 тис. грн. [43]

Огляд діяльності Шишацької територіальної громади щодо залучення додаткових коштів грантових фондів для розвитку свого регіону, показує, що підвищення рівня спроможності до самофінансування, залучення коштів фондів для перспективних проєктів, сприяє подальшому розвитку фінансової спроможності ОТГ.

Для подальшого підвищення шансів на отримання грантової допомоги органам місцевого самоврядування регулярно організуються тренінги щодо ефективного формування проєктів розвитку, правильності подання заяв та участі у конкурсах.

Зазвичай, перевага у грантових конкурсах надається тим громадам, які мають хорошу репутацію, оптимально використовують наявні ресурси та забезпечені ефективним управлінським апаратом. А також проєктам, які мають перспективу на майбутнє та мета яких виправдовує кошти, зазначені в бюджеті проєкту.

3.3. Імплементация зарубіжного досвіду щодо поліпшення фінансової спроможності місцевого бюджету в умовах децентралізації

Для економічного зростання Шишацької ОТГ необхідно покласти всі зусилля на раціональне використання сильних сторін громади, ефективно подолання проблем та перешкод на шляху до стійкої фінансової спроможності місцевого бюджету цієї громади.

Щоб сформувавши основні шляхи покращення фінансової спроможності місцевого бюджету Шишацької ОТГ в умовах децентралізації на основі зарубіжного досвіду, потрібно визначити наявні проблеми фінансової політики громади.

Слід розрізняти зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на рівень фінансової спроможності та становлять загрози фінансовій безпеці місцевого бюджету Шишацької громади.

До внутрішній проблем, які виникають внаслідок економічної діяльності громади можна віднести:

- низьку диверсифікацію промисловості (значене переважання господарств сільської діяльності);
- незадовільний стан дорожньої та інженерної інфраструктури;
- низькі доходи населення.

До зовнішніх загроз, які впливають на фінансову спроможність громади належать:

- зростання цін на енергоресурси;
- інфляційні коливання;
- частка тіньової економіки;
- низька якість податкового, бюджетного та фінансового законодавства;
- валютні коливання;
- мінливість політичної сили;
- карантинні заходи для протидії вірусу COVID-19, які впливають на підприємницьку діяльність (протягом 2019-2020 років).

Наданими повноваженнями органам місцевого самоврядування Шишацької ОТГ можна вирішити внутрішні проблеми громади, які впливають на фінансову спроможність місцевого бюджету. Для вирішення таких проблем доцільно розглянути досвід розвинутих країн щодо фінансової децентралізації, особливості застосування окремих її інструментів та впливу на фінансову спроможність місцевого бюджету.

Розглядаючи питання низької диференціації промисловості у Шишацькій громаді, слід звернути увагу на стан розвитку малого та середнього підприємництва на загальнодержавному рівні. Зарубіжні країни, в яких частка малого та середнього бізнесу значна, зробили великий стрибок (Тайвань, Сінгапур, Індонезія та інші).

Якщо простежити, як змінювались темпи розвитку малих підприємств у цих країнах, то можна провести паралель щодо розвитку економіки всієї країни загалом.

Щодо країн Європи, то малий бізнес є основою розвитку Європейського Союзу. Згідно з офіційною статистикою там налічується більше 20 млн підприємств малого та середнього бізнесу, які дають більше половини національного доходу. Кількість зайнятого населення в малому підприємстві ЄС становить близько 70%. Розвиток бізнесу пов'язаний з державним регулюванням, що здійснюється шляхом удосконалення законодавства, розробки та реалізації цільових програм фінансового, технологічного та інформаційного характеру.

З метою ефективного розвитку малого підприємництва в Європі діє «Акт з питань малого бізнесу для Європи», прийнятий Комісією Європейських Спільнот у Брюсселі 25.06.2008 року. Він є основою політики Європейського Союзу з питань функціонування малих і середніх підприємств і спрямований на удосконалення механізму малого підприємництва в Європі, спрощення регуляторного середовища для нього, усунення перешкод для його розвитку.

Акт містить 10 принципів, які вважаються важливими для функціонування економіки всього Європейського Союзу:

- створення середовища, в якому підприємці можуть успішно працювати, а підприємництво винагороджуватись;
- надання другого шансу сумлінним підприємцям, що зіткнулися з проблемами банкрутства;
- формування державної політики за принципом «Спочатку думаймо про мале»;
- орієнтування органів державної влади до потреб малого підприємництва;
- адаптування умови доступу малого бізнесу до публічних закупівель і можливостей отримання державної підтримки;
- полегшення доступу підприємців до фінансування та підтримка створення правових і бізнес-систем своєчасних розрахунків у комерційній сфері;
- допомога бізнесу у більш повному використанні можливостей від єдиного європейського ринку;

- сприяння підвищенню кваліфікації малого підприємництва та всім формам інновацій;
- підтримка малого підприємництва у перетворенні екологічних викликів на нові можливості;
- заохочення та підтримка доступу малого бізнесу до зростання на зовнішніх ринках [44].

На принципах цього акту необхідно створювати систему підтримки малого та середнього бізнесу на інституційному рівні в Україні.

Забезпечення фінансово-вигідних умов для розвитку малого та середнього бізнесу на загальнодержавному рівні, дозволить громаді розширити види промислової діяльності, збільшити кількість функціонуючих підприємств.

Також на збільшення кількості підприємців малого та середнього бізнесу, розгалуження промисловості може вплинути ефективна діяльність селищної ради Шишацького району. Шляхом оптимізації податків та рентної плати, збільшення кількості приміщень для оренди, покращення дорожньої інфраструктури.

Транспортна інфраструктура належить до стратегічно важливих елементів регіонального розвитку, що включає як забезпечення розширеного доступу до суспільних послуг населення віддалених районів, реалізацію туристичного потенціалу країни, так і зміцнення виробничих зв'язків між адміністративно-територіальними одиницями. Таким чином, від стану транспортної інфраструктури, зокрема дорожнього господарства, залежить ефективність роботи виробничого сектору, розвиток туристичної галузі, а також соціальної сфери.

Стан дорожньої та інженерної інфраструктури в Шишацькому регіоні знаходиться в незадовільному стані, що в великій мірі впливає на економічне становище громади, її фінансовий потенціал, оскільки на щорічний ямковий ремонт доріг нераціонально виділяються кошти з міського бюджету. Також це є проблемою для існуючих підприємств та недоліком для потенційних господарств, тому що для перевезення продукції, сировини, палива і т. д. необхідний хороший стан дорожньої інфраструктури, логістичне розташування доріг на території регіону.

Якщо аналізувати методи усунення проблем дорожньої інфраструктури в зарубіжних країнах, то заслуговує метод застосування державно-приватного партнерства - системи вигідної взаємодії між державним та приватним партнерами шляхом об'єднання ресурсів і розподілу між ними винагороди та ризиків з метою реалізації інвестиційно вигідних проектів та використання концесійних угод.

Потреба у оформленні концесійних умов пояснюється обмеженістю бюджетних ресурсів та потребою в залученні до фінансування будівництва й обслуговування проектів розвитку мережі доріг приватних інвестиційних ресурсів.

Проте, можливість використання методу залучення державно-приватних партнерств є реальною тільки для високорозвинених країн, де платоспроможність населення створює підґрунтя для отримання приватним інвестором прибутку від плати за проїзд. Тому концесійні проекти з будівництва доріг можуть потребувати державного субсидування.

Також, слід звернути увагу, що в більшості країн ЄС фінансування поточного ремонту та обслуговування безкоштовних автошляхів здійснюють коштом податків, що мають цільовий характер.

Можна виділити основні рекомендації, які слід необхідно з метою поліпшення стану сфери інфраструктури селищній раді Шишацької ОТГ:

- розробити чітку стратегію подальшого розвитку дорожньої та інженерної інфраструктури;
- скласти перелік проектів будівництва та ремонту автошляхів, до яких можна застосувати механізм державно-приватного партнерства на місцевому рівні;
- посилити контроль якості управління роботами з ремонту й будівництва доріг.

Наступною проблемою Шишацької громади є низькі доходи працюючого населення. Відсутність ефективних змін у цій сфері на державному рівні залишає трудові доходи працівників на вкрай низькому рівні.

Доходи населення на пряму залежать від рівня заробітної плати. Заробітна плата розглядається як соціально-економічний показник:

- є основним джерелом доходів найманих працівників та визначає рівень матеріального добробуту домогосподарств;
- для роботодавців є часткою витрат виробництва та засобом мотивації працівників до досягнення цілей підприємства;
- відіграє значну роль у забезпеченні економічного зростання країни.

Державне регулювання оплати праці працівників підприємств усіх форм власності і господарювання здійснюється шляхом:

- установлення розміру мінімальної заробітної плати, інших державних норм і гарантій (Закон про Державний бюджет України)[45];
- установлення умов і розмірів оплати праці працівників установ і організацій, що фінансуються з бюджету, зокрема, працівників освіти, охорони здоров'я, соціальної сфери, культури (Постанова КМУ від 30.08.2002 р. №1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери»[46], ЗУ «Про освіту»[47], Наказ Міністерства соціальної політики України від 18.05.2015 №526 «Про умови оплати праці працівників закладів соціального захисту дітей, закладів соціального обслуговування і центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді»[48], Наказ Міністерства праці та соціальної політики України і Міністерства охорони здоров'я України від 05.10.2005 №308/519 [49] та інші законодавчі і нормативно-правові акти), державних службовців (ЗУ «Про державну службу» від 10.12.2015 р.20)[50];
- установлення умов і розмірів оплати праці керівників державних та комунальних підприємств (постанова Кабінету Міністрів України №859 від 19.05.1999 «Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, та об'єднань державних підприємств»)[51];
- закріплення розміру додаткових виплат при відхиленні від нормальних умов праці та встановлення мінімальних гарантій та компенсацій (Кодекс

законів про працю України, Постанова КМУ від 01.08.1992 р. №442 «Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці»)[52];

- встановлення механізмів оподаткування та індексації доходів працівників (Податковий кодекс України, ЗУ «Про індексацію грошових доходів населення»)[53];
- забезпечення державного контролю за виконанням вимог законодавства (Кодекс законів про працю України, Кодекс України про адміністративні правопорушення[54]) тощо.

Однією із головних функцій державного регулювання заробітної плати в країнах ЄС є забезпечення мінімального рівня доходів населення.

Як показує досвід країн ЄС з усталеною ринковою економікою, система мінімальних державних гарантій у сфері оплати праці включає:

- мінімальну заробітну плату;
- прожитковий мінімум;
- порядок їх зміни залежно від зростання цін;
- порядок регулювання заробітної плати залежно від місця проживання (районного коефіцієнта), шкідливості праці.

У сучасній зарубіжній практиці мають місце два підходи до встановлення мінімальної заробітної плати, які можна використати для при формуванні політики у сфері оплати праці в Україні

Перший підхід – це встановлення «споживчого кошика» - життєво важливих товарів і послуг у вартісному вираженні.

Другий підхід заснований на припущенні про те, що задоволенню на гарантованому мінімальному рівні підлягають не тільки основні фізичні потреби у продуктах і житлі, але й соціальні, породжувані соціально-культурним розвитком суспільства. Тому другий підхід передбачає співвідношення рівня мінімальної заробітної плати з рівнем сформованої заробітної плати. [55]

В Україні рівень мінімальної заробітної плати встановлювався державою на рівні прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Проте, фактор дефіциту бюджету був та досі залишається головним чинником, який враховується Урядом

для визначення розмірів прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати та нівелює дію інших критеріїв, насамперед реальну вартість споживчого кошику та позиції соціальних партнерів під час колективних переговорів. Тому для вирішення цієї проблеми потрібно покращувати загальне економічне становище держави, мінімізувати суму зовнішнього та внутрішнього боргів, підвищити рівень ВВП і т. д.

Отже, на рівень доходів населення України, та, зокрема, Шишацької ОТГ впливає державна політика у сфері оплати праці та соціального забезпечення, яка потребує тотального вдосконалення, враховуючи та посиляючись на зарубіжний досвід.

Для вирішення внутрішніх та, тим паче, зовнішніх проблем, які виникають при формуванні фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад, необхідне залучення уряду держави, вдосконалення податкової, фінансової та бюджетної політики.

Глибоке та детальне вивчення зарубіжного досвіду в подоланні проблем фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад, використання принципів фінансової політики в країнах з розвинутою економікою, дозволить органам місцевого самоврядування Шишацької територіальної громади разом з допомогою державного уряду подолати основні фінансові проблеми та збільшити рівень фінансової спроможності своєї громади.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено теоретичне узагальнення поняття фінансової спроможності місцевих бюджетів в умовах реформи децентралізації. Розроблено систему оцінки стану та рівня забезпечення фінансової спроможності бюджетів об'єднаних територіальних громад на основі їх фінансового потенціалу. Проведено оцінку фінансової спроможності Шишацької територіальної громади в Полтавській області. Визначено основні напрями фінансової політики цієї ОТГ та проаналізовано використання можливості залучення коштів грантових фондів для розвитку громади. Виявлено основні проблеми фінансової спроможності Шишацького місцевого бюджету та запропоновано їх вирішення шляхом перейняття досвіду зарубіжних країн. За результатами виконаного дослідження зроблені наступні висновки та рекомендації.

1. Питанням фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад займалися багато вітчизняних та зарубіжних науковців. Узагальнюючі наукові праці можна зробити висновок, що фінансова спроможність місцевого бюджету – це здатність адміністративно-територіального утворення забезпечувати надходження достатнього обсягу фінансових ресурсів та стабільного розвитку громади та населення, ефективно використання історичних, географічних, територіальних, демографічних та фінансових ресурсів для досягнення соціально-економічного розвитку громади у короткостроковій та довгостроковій перспективі.
2. При вивченні питання забезпечення фінансової спроможності, узагальнено основні складові матеріальної та фінансової бази для розвитку фінансової спроможності територіальних громад, до них належать: майнові ресурси, доходи місцевих бюджетів, кошти цільових позабюджетних фондів, інші надходження від продажу та оренди об'єктів комунальної власності, інвестиції, податкові надходження, природні ресурси, що є власністю громади, об'єкти спільної власності з радами областей, фінансові надходження з зовнішніх джерел, грантова допомога. Визначено основні

складові фінансового потенціалу: фактичний, реальний та потенційний. Також, одним з головних чинників забезпечення фінансової спроможності є формування досконалої та дієвої нормативно-правової бази.

3. Систему оцінки фінансової спроможності місцевого бюджету, сформовано посилаючись на методичні рекомендації Групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ при Мінрегіоні. Даний порядок розрахунку фінансових показників, створений з урахуванням досвіду країн Європи. Також для глибокого аналізу рівня фінансової спроможності запропоновано систему оцінки бюджетної самостійності, забезпеченості, стану податкової бази та міжбюджетних відносин за допомогою відповідних груп коефіцієнтів. Такий аналіз дозволяє врахувати усі політичні, соціальні та економічні зміни, що відбуваються на території України та досліджуваного регіону загалом, його відмінні особливості.
4. Розглядаючи динаміку основних показників фінансової спроможності місцевого бюджету Шишацької ОТГ, проаналізовано дохідну та видаткову частину бюджету протягом 2015-2019 років. Під час реформи децентралізації дохідна частина бюджету за загальним фондом збільшилась у 1,3 рази (у 2019 році, порівняно з 2016 роком). За спеціальним фондом – у 1,2 рази. Вивчення динаміки зміни доходів бюджету свідчить про наявність достатнього потенціалу органів місцевого самоврядування регіону відносно формування доходів Шишацького бюджету. Аналіз видаткової частини бюджету показав її збільшення протягом 2016-2019 років. Причиною цього є: збільшення мінімальної заробітної плати; підвищення розмірів посадових окладів державних службовців; збільшення прожиткового мінімуму на одну особу; збільшення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв, внаслідок підвищення тарифів на комунальні послуги та енергоносії; передача закладів охорони здоров'я під фінансування органами місцевого самоврядування; збільшення обсягу субвенцій з державного бюджету; запровадження нового виду трансферту – реверсної дотації. Загалом, вплив реформи децентралізації на фінансове становище

Шишацької ОТГ та фінансову спроможність місцевого бюджету є доволі позитивним.

5. При аналізі впливу реформи децентралізації на фінансову спроможність бюджету територіальної громади розраховано та проаналізовано такі показники, як: власні доходи на 1-го мешканця; рівень дотаційності бюджету; капітальні видатки на 1-го мешканця (без субвенцій з державного бюджету); питома вага видатків на утримання апарату управління; видатки загального фонду бюджету на 1-го мешканця; питома вага податкових надходжень у доходах бюджету; динаміка зміни ставки податку на території громади. Прослідковується тенденція до збільшення власних доходів на одного мешканця, що свідчить про залучення додаткових коштів, підвищення ефективності адміністрування податків та зборів. Рівень дотаційності набув від'ємного значення у 2019 році, внаслідок передачі реверсної дотації з місцевого бюджету державному бюджету. Капітальні видатки на одного мешканця знизились, дане явище свідчить про зменшення виділення коштів на розвиток інфраструктури громади. Питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах збільшується, що є негативним явищем для фінансово спроможності та є рисами бюджету «проїдання». Видатки загального фонду на одного мешканця зростали з кожним роком паралельно з показником власних доходів на одного мешканця. Питома вага окремих податків у доходах бюджету Шишацької ОТГ зростає, крім акцизного податку. Дане дослідження показує, що реформа децентралізації є доволі позитивною для розвитку фінансової спроможності бюджету громади Шишацького району.
6. Оцінка рівня забезпеченості фінансової спроможності місцевого бюджету, здійснена за допомогою груп коефіцієнтів для оцінки бюджетної самостійності, забезпеченості, стану податкової бази та міжбюджетних відносин. Самостійність Шишацького бюджету має хороший рівень, показники мають рекомендоване значення, наприклад коефіцієнт

концентрації власного капіталу, при рекомендованому значенні - $>0,6$, у Шишацькому бюджету становить 0,68 станом на 01.01.2020р. Оцінка фінансової забезпеченості теж показує позитивні зміни, коефіцієнт автономії стабільно зростає. Протягом 2016-2019 років прослідковується збільшення частки податкових надходжень до доходів бюджету, це сприяє посиленню фінансової стійкості громади та вказує на ефективну податкову політику органів управління ОТГ. Оцінка міжбюджетних відносин показує незалежність бюджету Шишацької ОТГ від фінансової допомоги з боку держави. Підсумовуючи, можна стверджувати, що Шишацька територіальна громада має достатньо ресурсів для забезпечення фінансової спроможності місцевого бюджету.

7. Ознайомлення з особливостями фінансової політики селищної ради Шишацького району показало, що політика цієї громади спрямована на загальний розвиток громади, оптимізацію роботи апарату управління, соціально-економічний розвиток громади. Фінансова політика будується на програмно-цільовому методі. Ефективно ведеться діяльність пов'язана зі створенням нових проектів розвитку громади та участю в конкурсах. Основою фінансової політики громади є фінансово-бюджетна складова її розвитку.
8. Дослідження можливостей залучення коштів із вітчизняних та зарубіжних грантових фондів для розвитку Шишацької ОТГ показує, що найголовнішими інвесторами громади виступають: Міжнародний фонд технічної допомоги, Державний фонд регіонального розвитку, область (обласні конкурси проектів). Загалом, органи управління громади ефективно займаються пошуком джерел для залучення додаткових коштів. Кожного року, з початку децентралізації, селищна рада створює проекти розвитку громади, які стосуються проблемних питань регіону, та подають заявки на різні конкурси, державні та міжнародні. За допомогою коштів з грантових фондів, на території громади будуються розважальні комплекси

сімейного типу, відновлюються медичні та освітні заклади, створюються нові робочі місця, покращується стан інфраструктури.

9. Виявлено основні внутрішні проблеми фінансової спроможності Шишацької ОТГ, такі як: низька диверсифікація промисловості; незадовільний стан інфраструктури та низькі доходи населення. Спираючись на досвід зарубіжних країн, рекомендації Європейського союзу, визначено основні напрями усунення визначених проблем Шишацької громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Карлін М. І. Необхідність врахування фінансової спроможності регіонів в контексті проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні / М. І. Карлін // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Економіка. – 2010. – Вип. 15. – С. 21-31.
2. Зарубіна О. С. До питання інвестиційні аспекти розвитку міста // [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті: http://eprints.ksame.kharkov.ua/5039/1/тезисы_Зарубина.doc
3. Дем'янчук О. І. Забезпечення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад в Україні / О. І. Дем'янчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», вересень 2017. – No 6(34). – С. 42–46.
4. Маркович Г. Фінансова децентралізація. – Проектний офіс секторальної децентралізації [Електронний ресурс] / Г. Маркович. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/news/6413>
5. Камінська І.М. Фінансова спроможність регіону: діагностика та механізми забезпечення. Економічний форум : наук. журн. Луцьк : РВВ ЛНТУ. 2011.No 2.С.131-144.
6. Кондратюк С. Я., Осадчук Н. В. Фінансова спроможність як категорія публічних фінансів: сутність та складові. М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». 2008. Вип. 10. С. 133-138.
7. Коваленко М., Швороб Г., Мацієвич Т. Шляхи поліпшення фінансової забезпеченості діяльності територіальних громад. Збірник «Механізми державного управління. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування» 2014 р.
8. Сторонянська І.З., Пелехатий А.О. Напрямки модернізації фінансового забезпечення розвитку сільських територіальних громад у контексті завдань адміністративно-територіальної реформи. Фінанси України. 2015. No 10. С. 97-108.

9. Возняк Г. В. Особливості формування місцевих бюджетів у контексті забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування (на прикладі Львівської області) / Г. В. Возняк // Регіональна економіка. – 2013. – №4(66). – С. 96-105.
10. Рябушка Л. Б. Інтегральне оцінювання соціально-економічного розвитку муніципалітетів країн-членів Європейського Союзу. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 9. С. 264-271.
11. Куценко Т., Сіренко Я. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління. [Джерело доступу]: http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30350/MO_2019_7.pdf
12. Сухарська Л. В. забезпечення розвитку автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 / Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2019. 23 с.
13. С.В. Сембер, О.Г. Чубарь, К.С. Машіко. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади / Сембер С.В., Чубарь О.Г., Машіко К.С. // Регіональна економіка. – 2015 р.– С. 81-90.
14. Буряченко А. Є. Фіскальна децентралізація та фінансова спроможність місцевого самоврядування в Україні / А. Є. Буряченко, І. О. Філімошкіна // Фінанси України. - 2018. - № 5. - С. 56-68. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2018_5_6
15. Сухоруков А.І. Фінансова безпека держави / А.І Сухоруков, О.Д. Ладюк. – К. : ЦУЛ, 2007. – 192 с.
16. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>
17. Європейська хартія про місцеве самоврядування, ратифікована Законом України № 52/97 – ВР від 15.07.97 [Електронний ресурс] – Режим доступу: // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036

18. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку. Навчальний посібник. / Авт. кол.: В. Мамонова, Н. Балдич, Н. Гринчук, Л. Чорній, К. Рубановський, М. Борода. – К.: Центр громадської експертизи. Проект «Місцевий економічний розвиток міст України», 2013. – 176 с.
19. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
20. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. – К. : – 2017. – 107 с.
21. Гончаренко М. В. Механізми формування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах децентралізації / М. В. Гончаренко // Актуальні проблеми державного управління. — 2017. — № 2 (52). — С. 1—7.
22. Гургула Т. В. Фінансове забезпечення спроможності територіальних громад: проблеми та шляхи їх вирішення / Т. В. Гургула // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Економіка. — 2017. — Вип. 1 (7). — С. 132—136.
23. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5.02.2015 р. № 157-VIII / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-viii>
24. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» від 08.04.2015 № 214 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2142015-%D0%BF>
25. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. № 1508-VII/ Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
26. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. № 156-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

27. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» 755-IV, Редакція від 16.07.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

28. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» № 888-VIII, від 10.12.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-19#Text>

29. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України особливостей формування та виконання бюджетів ОТГ» № 837-VIII від 26.11.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837-19#Text>

30. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» № 79-VIII, Редакція від 01.01.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text>

31. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо статусу старости села, селища» № 1848-VIII, Редакція від 01.01.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1848-19#Text>

32. Фінансова спроможність перспективних об'єднаних територіальних громад: порядок розрахунку. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/290/finance.pdf>

33. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами» від 27 грудня 2017 р. № 1088 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1088-2017-п#Text>

34. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження формули розподілу обсягу медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам»

від 19 серпня 2015 р. № 618 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/618-2015-п#Text>

35. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на підтримку розвитку об'єднаних територіальних громад» від 16 березня 2016 р. № 200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200-2016-п#Text>

36. Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наукова доповідь / наук. ред. І. З. Сторонянська. Львів: ІРД НАНУ, 2018. 144 с.

37. Сайт Шишацької об'єднаної територіальної громади. Бюджет громади. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shyshacka.gromada.org.ua/nadhodzheniya-ta-vikoristannya-koshtiv-13-22-16-28-04-2016/>

38. Короткий огляд реформи місцевого самоврядування та територіальної влади в Україні [Електронний ресурс] // Інститут громадянського суспільства. – Режим доступу : <http://www.csi.org.ua/korotkyj-oglyad-reformy-mistsevogo-sam/>

39. Долженко І.І. Теоретико-методичні підходи до формування фінансової політики місцевого самоврядування / І.І. Долженко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – Вип. 168, ч. 2. – С. 238–243.

40. Видіборець А.П. Критеріальні основи ефективності фінансової політики місцевих органів влади / А.П. Видіборець// Інноваційна економіка. – 2013. – № 9(47). – С. 93–99.

41. Петрусенко Ю.М. Міжнародні та національні нормативні засади фінансової політики на місцевому рівні / Ю.М. Петрусенко // Економіка і право. – 2014. – Вип. 25. – Сер. 18. – С. 48–56.

42. Лісова А.А., Мельник О.І. Перспективні напрями фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад. Ефективна економіка:

електрон. наук. Фахове вид. 2019. Вип. 12. URL:
http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/161_pdf

43. План соціально-економічного розвитку Шишацької ОТГ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shyshacka.gromada.org.ua/plan-socialnoekonomichnogo-rozvitku-shishackoi-otg-na-2016-rik-10-38-46-18-05-2016/>

44. Акт з питань малого бізнесу для Європи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/small-business-act/index_en.htm

45. Закон України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» № 294-ІХ, Редакція від 04.10.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>

46. Постанова Кабінету Міністрів України «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» від 30.08.2002 р. №1298 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-п#Text>

47. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII, Редакція від 16.11.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

48. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про умови оплати праці працівників закладів соціального захисту дітей, закладів соціального обслуговування і центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді» від 18.05.2015 №526 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0597-15#Text>

49. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України і Міністерства охорони здоров'я України від 05.10.2005 №308/519 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1209-05#Text>

50. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р.20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

51. Постанова Кабінету Міністрів України «Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, та об'єднань державних підприємств» №859 від 19.05.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/859-99-п#Text>

52. Кодекс законів про працю України, Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці» від 01.08.1992 р. №442 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-92-п#Text>

53. Податковий кодекс України, Закон України «Про індексацію грошових доходів населення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-12#Text>

54. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

55. Пастернак О.М. Імплементация закордонного досвіду у сфері муніципальних відносин /О.М. Пастернак [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Pib/2012_1/PB-1/PB-1_9.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Аналіз виконання прогнозних показників по доходах місцевого бюджету
Шишацької селищної об'єднаної територіальної громади за 2016 рік (тис. грн)

Назва податків і зборів	План на 2016 рік	Факт на 2016 рік	% виконання	(-)(+) виконання
<i>Загальний фонд</i>				
Податок та збір на доходи фізичних осіб	33069	38040,3	115,0	4971,3
Податок на прибуток підприємств комунальної власності	29	29,5	101,7	0,5
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів місцевого значення	1242	1270	102,3	28
Акцизний податок	3454,2	4323,1	125,2	868,9
Податок на майно	12379,3	15005	121,2	2625,7
Збір, що діяв до 01.01.2015р.	-	-9,2	-	-9,2
Єдиний податок	7870,8	10834,7	137,7	2963,9
Інші надходження	240	243,6	101,5	3,6
Адмінштрафи	-	4,4	-	4,4
Плата за надання інших адміністративних послуг	200	276,3	138,2	76,3
Адміністративний збір за держ реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	-	42,3	-	42,3
Плата за скорочення термінів надання послуг у сфері держреєстрації	-	6,9	-	6,9
Надходження від орендної плати за користування майном, що перебуває у	3	3,2	106,7	0,2

комунальній власності				
Державне мито	18,3	33,4	182,5	15,1
Орендна плата за водні об'єкти	4,2	0,4	9,5	-3,8
Інші надходження	-	-33,4	-	-33,4
Разом власні надходження	58509,8	70070,5	119,8	11560,7
Субвенція на утримання об'єктів спільного користування	1089,7	1089,7	100	0
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад	14400,8	12932,5	89,8	-1468,3
Освітня субвенція	23218,7	23218,7	100	0
Медична субвенція	4042	4042	100	0
Субвенція з д/б м/б на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій	1400	1305,3	93,2	-94,7
Інші субвенції	1578	1045,4	66,2	-532,6
Субвенція за рахунок залишку освітньої субвенції з державного бюджету	4085,2	4085,2	100	0
Субвенція за рахунок залишку медичної субвенції з державного бюджету	43,2	43,2	100	0
Разом офіційні трансферти	49857,6	47762	95,8	-2095,6
Всього загальний фонд	108367,4	117832,5	108,7	9465,1
Збір, що діяв до 01.01.2015р.	-	-1,9	-	-1,9
Екологічний податок	80,7	93,6	116,0	12,9
Надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського	-	30,2	-	30,2

та лісогосподарського виробництва				
Кошти від продажу земельних ділянок не с/г призначення	696	705,6	101,4	9,6
Власні надходження бюджетних установ	1061,4	1242,4	117,1	181
Інші субвенції	2372,6	1804,2	76,0	-568,4
Разом спеціальний фонд	4210,7	3874,1	92,0	233,7
ВСЬОГО	112578,1	121706,6	108,1	9128,5

Додаток Б

Аналіз виконання прогностичних показників по доходах місцевого бюджету
Шишацької селищної об'єднаної територіальної громади за 2017 рік (тис. грн)

Назва податків і зборів	План на 2017р.	Факт за 2017р.	% виконання	(-)(+) виконання
<i>Загальний фонд</i>				
Податок та збір на доходи фізичних осіб	47391,5	52232,3	110,2	4840,8
Податок на прибуток підприємств комунальної власності	30	7,2	24,0	-22,8
Рентна плата за спецвикористання лісових ресурсів місцевого значення	638,3	710,5	111,3	72,2
Акцизний податок	2500	820,4	139,1	-1679,6
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	600	834,8	139,1	234,8
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	2200	3228,6	146,8	1028,6
Податок на майно	17270	18729,9	108,5	1459,9
Збір, що діяв до 01.01.2015р.	-	-	-	-
Єдиний податок	14713,8	14404,2	97,9	-309,6
Адмінштрафи	5	3,6	72,0	-1,4
Адміністративний збір за держ реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	163,5	187,9	114,9	-
Плата за скорочення термінів надання послуг у сфері держреєстрації	-	-	-	-
Надходження від орендної плати за користування майном, що перебуває у комунальній власності	3	4	133,3	1
Державне мито	30	38,5	128,3	8,5
Орендна плата за водні	3	3,3	110,0	0,3

об'єкти				
Інші надходження	17,9	288,5	1611,7	270,6
Разом власні надходження	86116	92143,9	107,0	6027,9
Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я	6281	6281	100,0	-
Субвенція на утримання об'єктів спільного користування	2044,6	2041,6	99,9	-3
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад	3066,8	3064,8	99,9	-2
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на відшкодування вартості лікарських засобів для лікування окремих захворювань	558,4	558,4	100,0	0
Освітня субвенція	24197,8	24197,8	100	0
Медична субвенція	4819,3	4819,3	100	0
Інші субвенції	1386,3	1314,9	94,8	-71,4
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами	45,1	27,3	60,5	-17,8
Разом офіційні трансферти	42399,3	42305,1	99,8	-94,2
Всього загальний фонд	128515,3	134449	104,6	5933,7
Екологічний податок	89,4	89,5	100,1	0,1
Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища	-	-9,7	-	-9,7

Надходження коштів пайового участі у розвитку інфраструктури населеного пункту	529	529	100,0	-
Власні надходження бюджетних установ	1135,8	1543	135,9	407,2
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад	6133,5	5875,8	95,8	-257,7
Цільові фонди	300			
Інші субвенції	2676	1568	58,6	-1108
Разом спеціальний фонд	10863,6	9595,6	88,3	-1268
ВСЬОГО	139379	144044,6	103,3	4665,6

Додаток В

Аналіз виконання прогнозних показників по доходах місцевого бюджету
Шишацької селищної об'єднаної територіальної громади за 2018 рік (тис. грн)

Назва податків і зборів	План на 2018р.	Факт за 2018р.	% виконання	(-)(+) виконання
<i>Загальний фонд</i>				
Податок та збір на доходи фізичних осіб	59575,7	59726,3	100,3	150,6
Податок на прибуток підприємств комунальної власності	10	8,7	87,0	-1,3
Рентна плата за користування надрами (3%)	710	864,2	121,7	154,2
Акцизний податок	1000	542,6	54,3	-457,4
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	800	977,3	122,2	177,3
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	3202,6	4012,7	125,3	810,1
Податок на майно-на нерухоме майно	1330	807	60,7	-523
Податок на майно-в частині плати за землю	17774	20251,5	113,9	2477,5
Транспортний податок з юридичних осіб та фізичних осіб	50	317,9	635,8	267,9
Єдиний податок	15570	15693,7	100,8	123,7
Адмінштрафи	3	0,9	30	-2,1
Адмінштрафи за порушення законодавства у сфері вироблення та обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів		33,8		33,8
Плата за надання адміністративних послуг	520	772	148,5	252

Адміністративний збір за держ реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	170	234,5	137,9	64,5
Плата за скорочення термінів надання послуг у сфері держреєстрації	-	-	-	-
Надходження від орендної плати за користування майном, що перебуває у комунальній власності		33,2		33,2
Державне мито	30	52,2	174,0	22,2
Орендна плата за водні об'єкти	3	1,5	50	-1,5
Інші надходження	10	12,8	128,0	2,8
Разом власні надходження	100858,3	105448,3	104,6	4590
Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету	2997,1	2997,1	100,0	-
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад	6338,8	6266,9	98,9	-71,9
Освітня субвенція	27701,7	27701,7	100	0
Медична субвенція	12267,7	12267,7	100	0
Субвенція з місцевого бюджету на проектні	769	769	100,0	0

будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, осіб з їх числа за рахунок відповідної субвенції				
Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції	1104,9	1104,9	100,0	0
Субвенція з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	153,5	44,9	29,3	-108,6
Субвенція з місцевого бюджету на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	167,8	158,8	94,6	-9
Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері охорони здоров'я за рахунок коштів медичної субвенції	1385,9	1385,9	100,0	0
Субвенція з місцевого	900,4	900,4	100,0	0

бюджету на відшкодування вартості лікарських засобів для лікування окремих захворювань за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету				
Субвенція з місцевого бюджету на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування	2310	2299,6	99,5	-10,4
Інші субвенції з місцевого бюджету	369,8	369,8	100,0	0
Разом офіційні трансферти	56466,6	56266,7	99,6	-199,9
Всього загальний фонд	157324,9	161715,0	102,8	4390,1
Екологічний податок	50	87,4	174,8	37,4
Надходження коштів пайового участі у розвитку інфраструктури населеного пункту	320,6	423,2	132,0	102,6
Власні надходження бюджетних установ	1024,2	1648,1	164,4	659,9
Цільові фонди	362	362	100,0	0
Інші субвенції	985,3	985,3	100,0	0
Разом спеціальний фонд	2742,1	3542	129,2	799,9
ВСЬОГО	160067	165257	103,2	5190

Додаток Г

Аналіз виконання прогнозних показників по доходах місцевого бюджету
Шишацької селищної об'єднаної територіальної громади за 2019 рік (тис. грн)

Назва податків і зборів	План на 2019р.	Факт за 2019р.	% виконання	(-)(+) виконання
<i>Загальний фонд</i>				
Податок та збір на доходи фізичних осіб	64425,7	63303	98,3	-1122,7
Податок на прибуток підприємств комунальної власності	-	0,4	-	0,4
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини	154,5	154,5	100,0	0
Рентна плата за спецвикористання лісових ресурсів місцевого значення	870	928,4	106,7	58,4
Рентна плата за користування надрами (3%)	910	996	109,5	86
Акцизний податок	550	666,5	121,2	116,5
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	920	806	87,6	-114
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	3900	3296,1	84,5	-603,9
Податок на майно-на нерухоме майно	1398,2	2486,6	177,8	1088,4
Податок на майно-в частині плати за землю	19950	19885,3	99,7	-64,7
Транспортний податок з юридичних осіб та фізичних осіб	100	177,7	177,7	77,7
Єдиний податок	16000	17060,1	106,6	1060,1
Адмінштрафи	0	7,2	-	7,2
Адмінштрафи за порушення законодавства у		57,6		57,6

сфері вироблення та обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів				
Плата за встановлення земельного сервіту		15,6		15,6
Плата за надання адміністративних послуг	780	558,9	71,7	-221,1
Адміністративний збір за держ реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	250	205,7	82,3	-44,3
Плата за скорочення термінів надання послуг у сфері держреєстрації	-	7,7	-	7,7
Надходження від орендної плати за користування майном, що перебуває у комунальній власності	30	30	100,0	0
Державне мито	50	62,2	124,4	12,2
Орендна плата за водні об'єкти	12	17,1	142,5	5,1
Інші надходження	110	200,3	182,1	90,3
Кошти за шкоду, що заподіяна на земельних ділянках державної та комунальної власності	4	27,6	690,0	23,6
Разом власні надходження	110414,4	110950,5	100,5	536,1
Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету	3639,9	3639,9	100,0	0
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад	5886	3781,7	64,2	-2104,3
Освітня субвенція	30239,5	30239,5	100	0

Медична субвенція	2504,9	2504,9	100	0
Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції	1040,7	0	0	-1040,7
Субвенція з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	399,2	182,3	45,7	-216,9
Субвенція з місцевого бюджету на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	141,6	141,6	100,0	0
Субвенція з місцевого бюджету на відшкодування вартості лікарських засобів для лікування окремих захворювань за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	197,7	180,7	91,4	-17
Субвенція з місцевого бюджету на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування	1973	1973	100,0	0
Інші субвенції з місцевого бюджету	1970,5	1748,1	88,7	-222,4
Субвенція з місцевого бюджету на реалізацію заходів, спрямованих на підвищення якості освіти за рахунок відповідної	2085,9	1864	89,4	-221,9

субвенції з державного бюджету				
Разом офіційні трансферти	50078,9	46255,7	92,4	-3823,2
Всього загальний фонд	160493,9	157206,2	98,0	-3287,1
Екологічний податок	90	95,3	105,9	5,3
Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності		0,3		0,3
Власні надходження бюджетних установ	1053,3	1948,7	185,0	895,4
Цільові фонди	401,2	401,2	100,0	0
Субвенція з місцевого бюджету на здійснення природоохоронних заходів	50	50	100,0	0
Субвенція з місцевого бюджету на співфінансування інвестиційних проектів	20,6	20,5	99,5	-0,1
Інші субвенції з місцевого бюджету	2283,8	2253	98,7	-30,8
Разом спеціальний фонд	3898,9	4769	122,3	870,1
ВСЬОГО	164392,2	161975,2	98,5	-2417

Додаток Д

Аналіз виконання прогнозних показників по доходах місцевого бюджету

Шишацької селищної об'єднаної територіальної громади на 01.01.2020 рік (тис. грн)

Назва податків і зборів	План на 2020р.	План на 01.04.2020	Факт на 01.01.2020	% виконання	(-)(+) виконання
<i>Загальний фонд</i>					
Податок та збір на доходи фізичних осіб	68465,2	15487,6	16237,5	104,8	749,9
Податок на прибуток підприємств комунальної власності	2	2	11,2	560,0	9,2
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини	155	38,8	-	-	-38,8
Рентна плата за спецвикористання лісових ресурсів місцевого значення	928	232	339,9	146,5	107,9
Рентна плата за користування надрами (3%)	1015	253,7	277,5	109,4	23,8
Акцизний податок	600	179,6	298,8	166,4	119,2
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	920	235	198	84,3	-37
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	3800	960	640,2	66,7	-319,8
Податок на майно-на нерухоме майно	2818	677,5	682,7	100,8	5,2
Податок на майно-в частині плати за землю	19810	4763,5	5078	106,6	314,5
Транспортний податок з юридичних осіб та фізичних осіб	175	35	39,9	114,0	4,9
Єдиний податок	17000	4875	5114,2	104,9	239,2
Адмінштрафи	3	0,8	3	375,0	2,2

Адмінштрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері вироблення та обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів			1		1
Плата за встановлення земельного сервіту			8,9		8,9
Плата за надання адміністративних послуг	500	125	153	122,4	28
Адміністративний збір за держ реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	190	47,4	46,5	98,1	-0,9
Надходження від орендної плати за користування майном, що перебуває у комунальній власності	24	6	4,3	71,7	-1,7
Державне мито	55	11,3	10,7	94,7	-0,6
Орендна плата за водні об'єкти	5	1,2	0,5	41,7	-0,7
Інші надходження			24,1		24,1
Разом власні надходження	116465,2	27931,4	29169,9	104,4	1238,5
Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету	2631,2	657,5	657,5	100,0	0
Освітня субвенція	33248,8	7285,8	7285,8	100	0
Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої	1236,4	309,1	103	33,3	-206,1

субвенції					
Субвенція з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	240,8	43,1	43,1	100,0	0
Субвенція з місцевого бюджету на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування	,1	448,9	488,9	100,0	0
Інші субвенції з місцевого бюджету	2144,1	910,6	614,1	67,4	-296,5
Разом офіційні трансферти	41237,4	9655,0	9152,4	94,8	-502,6
Всього загальний фонд	157702,6	37586,4	38322,3	102,0	735,9
Екологічний податок	92	23	53,1	230,9	30,1
Надходження коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту			43,9		43,9
Власні надходження бюджетних установ	1704	426	356,3	83,6	-69,7
Цільові фонди			14		14
Інші субвенції з місцевого бюджету	525				0
Разом спеціальний фонд	2321	449	467,3	104,1	4,3
ВСЬОГО	160023,6	38035,4	38789,6	102,0	754,2

Додаток Е

Аналіз виконання видаткової частини бюджету Шишацької селищної ради за
2016 рік (згідно звіту УДКСУ в Шишацькому районі) (тис. грн)

Згідно звітних даних	План на 01.01.2017р.	Фактично виконано на 01.01.2017р.	% виконання	Відхилення від плану
Органи місцевого самоврядування	8671,4	8096,1	93,37	-575,3
Правоохоронні органи	375,5	375,5	100,00	0
Освіта	33767,4	33195	98,3	-572,4
Охорона здоров'я	6011,9	5870,6	97,65	-141,3
Соціальний захист та соціальне забезпечення	5670,1	5414,7	95,5	-255,4
Житлово-комунальне господарство	6907,3	6299,8	91,2	-607,5
Культура і мистецтво	4808,1	4808,1	100,0	0
Фізична культура і спорт	143	137	95,8	-6
Сільське господарство	35	0	0,0	-35
Транспорт	6014,2	5495,5	91,38	-518,7
Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	14,6	14,6	100,0	0
Резервний фонд	448,4	0	0,0	-448,4
Проведення місцевих зборів	180,1	180,1	100,0	0
Інші видатки (програми)	447,1	436,7	97,67	-10,4
Реверсна дотація	2093,9	2093,9	100,0	0
Субвенція на утримання об'єктів спільного користування	30	30	100,0	0
Субвенція з місцевого бюджету	16	16	100,0	0

державному бюджету на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів				
Інші субвенції	391,4	291,1	74,37	-100,3
РАЗОМ загальний фонд	76025,4	72754,7	95,7	-3270,7
Державне управління	359,6	322,9	89,79	-36,7
Органи місцевого самоврядування	359,6	322,9	89,79	-36,7
Правоохоронні органи	199	199	100,0	0
Правоохоронні органи	199	199	100,0	0
Освіта	14383,6	8451,9	58,76	-5931,7
Дошкільні заклади освіти	591	688,8	116,55	97,8
Загальноосвітні школи	13659,7	7634,6	55,89	-6025,1
Позашкільні заклади освіти	0	0	0	0
Методична робота, інші заходи у сфері народної освіти	13,2	13,2	100,0	0
Централізована бухгалтерія	106,7	105,8	99,16	-0,9
Групи централізованого господарського обслуговування	13	9,5	73,08	-3,5
Охорона здоров'я	616,4	616,9	100,08	0,5
Центри первинної медичної (медико-санітарної) допомоги	616,4	616,9	100,08	0,5
Соціальний захист та соціальне забезпечення	1476,7	669,5	45,34	-807,2
Територіальні центри соціального обслуговування	1476,7	669,5	45,34	-807,2

(надання соціальних послуг)				
Житлово-комунальне господарство	5105,9	4188,1	82,02	-917,8
Водопровідно-каналізаційне господарство	157,9	1,1	0,7	-156,8
Благоустрій міст, сіл, селищ	4895,1	4139,1	84,56	-756
Комбінати комунальних підприємств, районні виробничі об'єднання та інші підприємства, установи та організації житлово-комунального господарства	52,9	47,9	90,55	-5
Культура і мистецтво	458,5	265,1	57,82	-193,4
Бібліотеки	18	18	100,0	0
Музеї і виставки	0,5	0,3	60,0	-0,2
Палаці і будинки культури, клуби та інші заклади клубного типу	383	180,9	47,23	-202,1
Школи естетичного виховання дітей	50	58,9	117,80	8,9
Інші культурно-освітні заклади та заходи	7	7	0,0	0
Будівництво	10273,2	9393,3	91,43	-879,9
Капітальні вкладення	9597,2	9070,1	94,511	-527,1
Розробка схем та проектних рішень масового застосування	676	323,2	47,81	-352,8
Транспорт	7632,4	6657,4	87,23	-975
Видатки на проведення робіт, пов'язаних із	7632,4	6657,4	87,23	-975

будівництвом, реконструкцією, ремонт та утриманням автомобільних доріг				
Охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	1,1	1,1	100,0	0
Інші природоохоронні заходи	1,1	1,1	100,0	0
Цільові фонди	1130,5	827,1	73,16	-303,4
Утилізація відходів	899,8	735,2	81,71	-164,6
Інша діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища	230,7	91,9	39,84	-138,8
Видатки не віднесені до основних груп	2291,5	1365,5	59,59	-926
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально- економічного та культурного розвитку регіонів	241	232	96,27	-9
Інші субвенції	1148,4	227,1	19,78	-921,3
Інші видатки	502,1	501,4	90,70	-0,7
Видатки на реалізацію програм допомоги і грантів міжнародних фінансових організації та Європейського Союзу	0	5,1	0,0	5,1
Субвенція на утримання об'єктів	400	399,9	0	-0,1

спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування				
Спецфонд	43928,4	32957,8	75,03	-10970,6
Разом видатків (загальний + спеціальний фонд)	119953,8	105712,5	88,13	-14241,3

Додаток Ж

Аналіз виконання видаткової частини бюджету Шишацької селищної ради за
2017 рік (згідно звіту УДКСУ в Шишацькому районі) (тис. грн)

Згідно звітних даних	План на 01.01.2018р.	Фактично виконано на 01.01.2018р.	% виконання	Відхилення від плану
Державне управління	15062,8	14031,2	93,2	
Освіта	51734,1	50928,4	98,4	
Первинна медична допомога населенню	10428,9	10371,3	99,4	
Соціальний захист та соціальне забезпечення	9145,2	9034,9	98,8	
Житлово-комунальне господарство	9629,2	9540,1	99,1	
Культура і мистецтво	7813,8	7813,6	100,0	
Фізична культура і спорт	89,0	73,5	82,6	
Місцева пожежна охорона	834,5	834,5	100,0	
Сільське господарство	279,9	213,5	76,3	
Транспорт	5355,5	4911,0	91,7	
Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	255,4	232,9	91,2	
Всього видатків по основних групах	110628,3	107984,9	97,6	
Резервний фонд	27,6	0,0	0,0	
Проведення місцевих зборів	59,4	57,1	96,1	
Реверсна дотація	2600,3	2600,3	100,0	
Субвенція на утримання об'єктів спільного	440,6	431,9	98,0	

користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування				
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів	80,0	80,0	100,0	
Інші видатки	550,0	538,4	97,9	
Інші субвенції	415,4	388,7	93,9	
РАЗОМ загальний фонд	114801,6	112081,3	97,6	
Державне управління	3687,5	3631,1	98,47	
Освіта	9465,9	8121,5	86,76	
Первинна медична допомога населенню	2993,1	2602,4	86,95	
Соціальний захист та соціальне забезпечення	245,6	245,6	100,0	
Житлово-комунальне господарство	10876,8	9196,7	84,55	
Культура і мистецтво	694,4	694,4	100,0	
Будівництво	6412,1	4714,4	73,52	
Транспорт	2350,6	2159,0	91,85	
Місцева пожежна охорона	1199,1	1193,2	99,51	
Сільське і лісове господарство	221,0	153,0	69,23	
Видатки на запобігання та ліквідацію	37,0	35,6	96,2	

надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха				
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів	200,0	200,0	100,0	
Цільові фонди	615,0	115,0	18,7	
Інші субвенції	7498,2	7480,4	99,76	
Разом інші кошти спеціального фонду	46496,3	40633,3	87,39	
Плата за послуги бюджетних установ	903,8	858,2	95,0	
Інші джерела власних надходжень	232	721,2	310,9	
Спецфонд	47632,1	42212,7	88,6	
Разом видатків (загальний + спеціальний фонд)	162433,7	154294,0	95,0	

Додаток К

Аналіз виконання видаткової частини бюджету Шишацької селищної ради за
2018 рік (згідно звіту УДКСУ в Шишацькому районі) (тис. грн)

Згідно звітних даних	План на 01.01.2019р.	Фактично виконано на 01.01.2019р.	% виконання	Відхилення від плану
Державне управління	17875,9	17646,6	98,7	-229,3
Освіта	62783,7	62396,2	99,4	-387,5
Охорона здоров'я	9938,6	9857,7	99,2	-80,9
Соціальний захист та соціальне забезпечення	10730,5	10718,8	99,9	-11,7
Житлово-комунальне господарство	11669,4	11366,4	97,4	-303,0
Культура і мистецтво	7385,2	7385,0	100,0	-0,2
Фізична культура і спорт	36,5	36,5	100,0	0,0
Економічна діяльність	1663,5	1662,4	99,9	-1,1
Інша діяльність	2160,8	2147,7	99,4	-13,1
Міжбюджетні трансферти	18107,7	17101,3	94,4	-1006,4
РАЗОМ загальний фонд	142351,8	140318,6	98,6	-2033,2
Державне управління	180,60	180,6	100,0	0
Освіта	3343,6	2410,1	72,02	-933,5
Охорона здоров'я	1767,5	1752,7	99,16	-14,8
Соціальний захист та соціальне забезпечення	331,0	331,0	100,0	0
Житлово-комунальне господарство	5172,8	5172,2	99,99	-0,7
Культура і мистецтво	3222,4	3222,4	100,0	0
Економічна діяльність	8642,9	8435,4	97,6	-207,5
Інша діяльність	586,0	535,9	91,45	-50,1
Міжбюджетні	6482,5	5706,4	88,03	-776,1

трансфери				
Разом інші кошти спеціального фонду	29729,3	27746,6	93,33	-1982,7
Плата за послуги бюджетних установ	789,2	862,9	109,3	73,7
Інші джерела власних надходжень	235	682	290,2	447
Спецфонд	30753,5	29291,5	95,2	-1462
Разом видатків (загальний + спеціальний фонд)	173105,3	169610,1	98,0	-3495,2

Додаток Л

Аналіз виконання видаткової частини бюджету Шишацької селищної ради за
2019 рік (згідно звіту УДКСУ в Шишацькому районі) (тис. грн)

Згідно звітних даних	План на 01.01.2020р.	Фактично виконано на 01.01.2020р.	% виконання	Відхилення від плану
Державне управління	21771,0	20109,4	92,4	-1661,6
Освіта	71099,2	68111,8	95,8	-2987,4
Охорона здоров'я	5074,4	4677,4	92,2	-397,0
Соціальний захист та соціальне забезпечення	13949,6	13885,7	99,5	-63,9
Житлово-комунальне господарство	13890,1	13680,1	98,5	-210,0
Культура і мистецтво	8027,6	8021,2	99,9	-6,4
Фізична культура і спорт	106,2	87,9	82,8	-18,3
Економічна діяльність	4301,8	4297,2	99,9	-4,6
Інша діяльність	3065,2	3064,4	100,0	-0,8
Міжбюджетні трансферти	13686,1	13669,3	99,9	-16,8
РАЗОМ загальний фонд	154971,2	149604,4	96,5	-5366,8
Державне управління	48,2	48,2	100,0	0
Освіта	4390,8	4046,7	92,2	-344,1
Охорона здоров'я	1767,5	1752,7	99,16	-14,8
Соціальний захист та соціальне забезпечення	276,9	276,9	100,0	0
Житлово-комунальне господарство	329,1	328,8	99,99	-0,3
Культура і мистецтво	190,2	190,2	100,0	0
Економічна діяльність	8714,8	5471,5	62,8	-3243,3
Інша діяльність	1138,7	1098,7	96,49	-40
Міжбюджетні	1898,5	1597,5	84,1	-301

трансферти				
Разом інші кошти спеціального фонду	17783,1	15560,7	82,6	-3275,7
Плата за послуги бюджетних установ	812,3	1142,2	140,6	329,9
Інші джерела власних надходжень	241	564,2	234,1	323,2
Спецфонд	18836,4	15560,7	82,6	-3275,7
Разом видатків (загальний + спеціальний фонд)	173807,6	165165,1	95,0	-8642,5